

Muhtaç Olduğumuz “Adamlık”

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Hutbetu'l-Hâce

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ibadete layık hak ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'ın kulu ve rasûlüdür.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا
وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

“Ey iman edenler! Allah’tan nasıl sakınmak gerekirse öyle sakının ve siz ancak Müslümanlar olarak ölün.” (Al-i İmran; 102)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ
رَقِيبًا

“Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten rabbinizden sakının. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir.” (en-Nisâ; 1),

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُصْلِحْ
لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ
فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

“Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfired etsin. Kim Allah'a ve rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur.” (el-Ahzâb; 70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed sallallahu aleyhi ve

sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık da ateştedir.

İslam'da "raculet/adamlık", "zukuret/erkeklik"ten farklı bir kavramdır. Erkeklik cinsiyetle ilgilidir, adamlık ise şahsiyetle ilgilidir.

(Racule) kökü, dildeki aslında, insanoğlunun dışısının karşılığı olan erkeğin dışında birçok anlamlara da delâlet etmektedir. Araplar iki kişi arasında tercih yaparken ve birini diğerine üstün tutarken: "ercelur'raculeyn / iki adamın en adam olanı" derler.

Kudretli olmaya ve olaylara göğüs germeye isaret etmek için: "raculu's-sâa / vaktinin adamı" derler.

Bir kimseyi şeref ve senâ ile övdükten sonra söyle derler: "Huve min ricâlâti kavmihi/O, kavminin adamlarındandır"

Kur'an'da geçtiğinde ise kadının karşıtı olan erkek türüne işaret etmekle birlikte erkeğe ayrıcalık veren ve yücelten başka anlamlara da izafe edilir. Kur'an "ricâl/adamlar" kelimesini seçkin insanları vasfetmekte kullanır:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ

"Senden önce (peygamber olarak) gönderdiklerimiz de kendilerine vahyettiğimiz adamlardan başkaları değildi."
(Yusuf 109, Nahl 43, Enbiya 7)

Hakiki adam sorumluluk duygusuna sahiptir. Kendisi için

istediği iyilik ve doğruluğu başkalarına tatbik eden kimsedir. Asla yalan söylemez, herkes onu samimiyeti ve güvenilirliği ile bilir. Büyük olsun, küçük olsun, erkek olsun, kadın olsun, başkalarına karşı saygılı davranır. Zorlukta ve kolaylıkta sinirlerine ve nefesine hâkimdir. z güvene ve şahsiyete sahiptir, başkalarını taklit etmez. Kendisini temize çekmek için başkalarını kınamaz. Hata ettiğinde hatasını itiraf eder.

Erkeklikle nitelendirme, bazı yerlerde, hakkı söylemeye ve hak yolda olanlara yardım etmeye cüret etmek gibi bu sıfatın mukavemetine işaret eden bir tabir olarak kullanılır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعَى قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ

“Derken şehrin uzak tarafından bir erkek koşarak geldi. Dedi ki: “Ey Musa! İleri gelenler seni öldürmek için hakkında danışıyorlar. ık git. Muhakkak ben sana öğüt verenlerdenim.” (Kasas 20)

Adamların (Ricalin) Özellikleri:

1- Allah'a Karşı Ahde Bağlılık

Allah'a, emirlerine uyup yerine getirme konusunda verilen söze bağlı kalmaktır. Rıdvan biatinde bulunan ahabın yaptıkları bunun örneklerindendir. Onlar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e rıdvan ağacının altında ölünceye ve şehit oluncaya kadar savaşp kaçmayacaklarına söz verdiler. Gerçek erkek sözüne sadık olur. Verdiğı sözü yerine getirir. Doğru yolda sabit kalır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ
مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا

“Mü'minler içinde Allah'a verdikleri söze sâdık kalan adamlar vardır. Bu itibarla onlardan kimi şehid olmuştur; kimi de beklemektedir. Verdikleri sözü hiç değiştirmemişlerdir.” (Ahzab 23)

Allah Teâlâ buyuruyor ki; **“Onlardan kimi de, “Eğer Allah lütuf ve kereminden bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz sâlihlerden olacağız!” diye Allah'a and içti. Fakat Allah lütfünden onlara (zenginlik) verince, onda cimrilik edip (Allah'ın emrinden) yüz çevirerek sözlerinden döndüler. Nihayet, Allah'a verdikleri sözden döndüklerinden ve yalan söylediklerinden dolayı Allah, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar onların kalbine nifak (ikiyüzlülük) soktu.” (Tevbe 75-77)**

2- Dünya İle Meşgul Olmamak

Adamlık; zor günün (kıyamet'in) korkusuyla, boşa vakit tüketici şeylere karşı durmak ve çekici tuzaklara karşı kendini kontrol etmektir.

Kendilerini zikir ve ibadetten alıkoyan dünya işleriyle meşgul olmazlar. Kalpleri mescidlere bağlıdır. Dilleri daima Allah'ın zikriyle ıslaktır. Nidayı işittikleri zaman geçici dünyalıkları, ticaretlerini ve mallarını terk ederek Allah'ın vacip kıldığı şeylere koşarlar. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ
وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

“ O adamlar ki, ne ticaret ve ne de alış veriş, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekâtı vermekten onları alıkor. Kalblerin ve gözlerin korkudan ters döneceği kıyamet gününden korkarlar.” (Nur 37)

Esmâ bt. Yezid radiyallahu anha'dan: “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَلَا أَنْتُمْ بِخِيَارِكُمْ؟ قَالُوا بَلَى قَالَ الَّذِينَ إِذَا
رُءُوا ذِكْرَ اللَّهِ وَإِذَا تَكَلَّمُوا كَانَ كَلَامُهُمْ لِعِزِّ الْإِسْلَامِ وَنَجَاةِ النَّفْسِ
وَصَلَاحِهَا لَا لِعِزِّ النَّفْسِ وَطَلَبِ الدُّنْيَا وَقَبُولِ الْخَلْقِ وَكَأَنُوا
لِعِلْمِهِمْ مُسْتَعْمِلِينَ وَلِرَأْيِهِمْ مُتَّبِعِينَ وَلِسَبِيلِ أَسْلَافِهِمْ مُتَّبِعِينَ

وَبِكِتَابِ اللَّهِ وَسُنَّةِ نَبِيِّهِ مُتَمَسِّكِينَ الْخُشُوعُ لِبَاسُهُمْ وَالْوَرَعُ زِينَتُهُمْ
وَالْخَشْيَةُ حَلِيَّتُهُمْ، كَلَامُهُمُ الذِّكْرُ وَصَمْتُهُمُ الْفِكْرُ نَصِيحَتُهُمْ لِلنَّاسِ
مَبْدُولَةٌ وَشُرُورُهُمْ عَنْهُمْ مَحْزُونَةٌ وَعُيُوبُ النَّاسِ عِنْدَهُمْ مَدْفُونَةٌ
وَرَثُوا جُلَاسَهُمُ الرُّهْدَ فِي الدُّنْيَا لِإِعْرَاضِهِمْ وَإِذْبَارِهِمْ عَنْهَا
وَرَغَبُوهُمْ فِي الْآخِرَةِ لِإِقْبَالِهِمْ وَحَرَصِهِمْ عَلَيْهَا

“Ey insanlar! Dikkat edin! Size en hayırlılarınızı bildirmeyeyim mi?” Onlar da: “Evet” dediler. Buyurdu ki:

“Onlar görüldüklerinde Allah’ın hatırlandığı kimselerdir. Konuştuklarında sözleri İslam’ın izzeti, nefislerin kurtuluşu ve ıslahı içindir. Nefislerin izzeti için, dünya talebi için veya insanlar tarafından kabul görmek için konuşmazlar. Onlar ilimleriyle amel etmeye çalışır ve görüşlerini itham ederler. Allah’ın kitabına ve nebisinin sünnetine sarılan seleflerine tabi olurlar. Huşû onların elbisesi, verâ ziynetleri ve haşyet takılarıdır. Konuşmaları zikir, susmaları tefekkürdür. İnsanlara bolca nasihat eder, kötülüklerini onlardan uzak tutarlar ve insanların kusurlarını gizlerler. Kendileri dünyadan yüz çevirmiş olduklarından onlarla oturanlar da dünyadan zühde yönelirler. Kendileri ahirete yöneldiklerinden onlarla oturanlar da ahirete yönlenirler.”¹

¹ **Muslim’in şartına göre hasen.** Ebu Nuaym Hilve (10/389)

Ebu'd-Derdâ radiyallâhu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا أُتَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ، وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِكِكُمْ،
وَأَرْفَعَهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٍ لَّكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ،
وَخَيْرٍ لَّكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا
أَعْنَاقَكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى. قَالَ: «ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى»

“Dikkat edin, size amellerinizin en hayırlısını, melikiniz katında en temiz olanını, derecelerinizi en fazla yükseltenini, altın ve gümüş infak etmenizden sizin için daha hayırlı olanını ve düşmanlarınızla karşılaşp da onların boyunlarını vurmanızdan ve onların sizin boyunlarınızı vurmalarından sizin için daha hayırlı olanını haber vereyim mi?” Sahabeler:

“Evet” dediler. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem:

“Allah Teâlâ’yı zikretmektir” buyurdu.”²

* **Muhtasar olarak:** Ahmed (6/459) Buhârî Edebu'l-Mufred (323) Taberânî (24/167) Abd b. Humeyd (1580)

² **Sahih.** Tirmizî (3377) el-Elbânî, Sahihu'l-Câmi'de (2629) sahih demıştır.

3- Temizliği Sevmek

Allah Azze ve Celle kitabında, Ensar'dan bazı adamları temizliği sevmeleri sebebiyle övmüştür. Onlar istincada taş kullanmakla yetinmez, temizliklerini pekiştirmek için su da kullanırlardı. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

“Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da temizlenenleri sever.” (Tevbe 108)

4- Hayır, İyilik ve Fazilette Yardımlaşma

Gerçek adamlık doğru görüştür, iyi sözdür, kişiliktir, anlayışlılıktır, yardımlaşma ve dayanışmadır. Adamlık, tevhibi savunmada ve Allah yolunda nasihat etmede sorumluluk taşımaktır.

Adamlar, rasullere ve nebilere davetlerinde yardım eder, onlarla beraber bulunur, onları korur, destek olurlar. İnsanların hidayetinde onlara yardımcı olurlar.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabesinde bu özellikler ortaya çıkmıştır. Davetin en zor aşamalarında onunla beraber olmuşlar, İslam sancağının yükseltilmesi ve Allah'ın dinin yeryüzünde sağlamlaştırılması yolunda eziyetlere ve zorluklara katlanmışlardır.

Kur'ânul-Kerim'de kavmine samimi nasihatte bulunarak rasullere ve nebilere davetlerinde yardım eden kişinin kıssası şöyle anlatılır:

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا
الْمُرْسَلِينَ* اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ

“Şehrin çok uzak bir yerinden koşarak bir adam gelmiş ve “Ey kavmim, rasullere uyun. Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun; onlar, doğru yolda olan kimselerdir” demişti.” (Yasin 20-21)

5- Şahsiyet

Bir gencin karaktersiz olması; insanlar iyi olursa iyi, insanlar kötü olursa kötü olması da adamlıktan değildir. Arkadaşları kötülük bataklıklarından yalayınca -kendince adam olmak için- onları takip eder.

Huzeyfe radiyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَكُونُوا إِمَّعَةً تَقُولُونَ إِنِّ أَحْسَنَ النَّاسِ أَحْسَنًا وَإِنْ أَسَاءُوا
أَسَانًا وَلَكِنْ وَطِنُوا أَنْفُسَكُمْ إِنِّ أَحْسَنُوا أَنْ تُحْسِنُوا وَإِنْ أَسَاءُوا أَلَّا
تَظْلِمُوا

"İnsanlar iyilik yaparsa biz de yaparız, kötülük yaparlarsa biz de kötülük yaparız" diyen uydu/taklitçi kimseler olmayın! Lakin kendinize hâkim olun, insanlar iyilik yaparsa siz de iyilik yapın, onlar kötülük yaparlarsa siz zulmetmeyin."³

Bir gencin gayesinin boşa geçen bir gecede hesaba çeken ve gözetken biri olmadan kolayca elde edilen bir şehvet ve haram bir lezzet olması gerçek adamlığın işaretlerinden midir?

Kalbi mescidlere bağlı bir erkeğe göre, makam ve güzellik sahibi bir kadın kendisini çağırdığı halde "Ben Allah'tan korkarım" diyen adama göre, sadaka veren ve verdiği sadakayı gizleyen

³ **Muslim'in şartına göre sahih.** Tirmizî (2007) Bezzar (7/229)

adama göre; Allah için birbirini seven, O'nun rızası üzere bir araya gelip O'nun rızası üzere ayrılan adamlara göre bu genç hangi konumda kalır?..

Onu Rahman cezalandırır. Bunları ise kendine yaklaştırır ve gölgesinden baska hiçbir gölgenin bulunmadığı günde Arş'ının gölgesinde gölgelendirir.

İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan gelen rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğu sabit olmuştur:

بُعِثْتُ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ بِالسَّيْفِ حَتَّى يُعْبَدَ اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَجُعِلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُوحِي، وَجُعِلَ الدِّلَّةُ وَالصَّغَارُ عَلَى مَنْ خَالَفَ أَمْرِي، وَمَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

“Kıyametin önünde, kılıçla gönderildim ki hiçbir şey ortak koşulmadan yalnızca Allah’a ibadet edilsin. Rızım mızrağımın gölgesi altında kılındı. Emrime muhalefet edenlere zillet ve küçüklük yazıldı. Kim kendini bir kavme benzetirse onlardandır.”⁴

⁴ **Sahih.** Ahmed (2/50, 92) Ebu Davud (4031) İbn Ebi Şeybe (4/212) Taberani Musnedu's-Şamiyyin (216) Tahavi Muşkilu'l-Asar (231) Abd b. Humeyd (848). El-Elbani, el-İrva (1269) Ebu Davud ve Ahmed b. Hanbel'in isnadlarında hakkında ihtilaf edilen Abdurrahman b. Sabit b. Sevban bulunmasından dolayı Şuayb el-Arnaut zayıf demiştir. Lakin Ahmed b. Hazlem'in, Hadisu'l-Evzai cüzünde (s.31 no:30) ve Tahavi'nin Muşkilu'l-Asar adlı eserinde (1/238) İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan

Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا، لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا بِالنَّصَارَى،
فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ، وَإِنَّ تَسْلِيمَ النَّصَارَى بِالْأَكْفَفِ،
وَلَا تَقْضُوا النَّوَاصِي، وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَغْفُوا اللَّحَى، وَلَا تَمْشُوا
فِي الْمَسَاجِدِ وَالْأَسْوَاقِ وَعَلَيْكُمْ الْقُمُصُ إِلَّا وَتَحْتَهَا الْأُزُرُ

“Kendisini bizden başkalarına benzetenler bizden değildir. Yahudi ve Hristiyanlara benzemeyin. Şüphesiz Yahudilerin selamı parmaklarla işarettir. Hristiyanların selamı ise avuç içiyedir.⁵ Perçemleri kesmeyin, bıyıkları kısaltın, sakalları serbest bırakın. Üzerinizde altında izar bulunmayan entari/gömlek olduğu halde mescidlerde ve çarşılarda yürümeyin.”⁶

İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu

rivayetinde İbn Sabit yerinde el-Evzai vardır. Bu mutabi ile hadis **sahih** tir. Ayrıca hadisin şahitleri de vardır. Bu hadisi muhaddislerin geneli hasen ve sahih olarak değerlendirmişlerdir. Bkz.: Darekutni el-İlel (9/272) İraki el-Muğni (1/217) İbn Hacer Fethu'l-Bari (10/271) Busayri İthafu's-Sadetil-Mahera (4/484) Zehebi Siyeru A'lami'n-Nubela (15/509) Suyuti Camiu's-Sagir (8593) Elbani (Sahihu Ebi Davud, Gayetu'l-Meram, Cilbabu'l-Mer'e)

⁵ **Hasen.** Hadisin buraya kadar kısmını; Tirmizi (2695) Taberani Evsat (7/238) Kudai (2/105) Deylemi (5270) el-Elbani bunun hasen olduğunu söylemiştir: es-Sahiha (2194) Sahihu'l-Cami (5434)

⁶ **Hasen ligayrihi.** Taberani Evsat (7/238) bkz.: el-Elbani es-Sahiha (2194) Sahihu't-Tergib (2723)

aleyhi ve sellem Mekke'yi feth ettiği zaman şöyle buyurdu:

فُصُوا الشَّوَارِبَ وَاغْفُوا اللَّحَى، وَلَا تَمْشُوا فِي الْأَسْوَاقِ إِلَّا
وَعَلَيْكُمْ الْأُزُرُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَّا مَنْ عَمِلَ بِسُنَّةِ غَيْرِنَا

“Bıyıkları kısaltın, sakalı serbest bırakın. Üzerinizde izar olmadıkça çarşılar da yürümeyin. Muhakkak ki bizden başkasının sünnetiyle amel eden bizden değildir.”⁷

Abdullah b. Amr b. El-Âs radiyallahu anhumadan: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem benim üzerimde asfur ile boyanmış (sarı renkli) iki elbise gördü ve şöyle buyurdu:

إِنَّ هَذِهِ مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَلْبَسْهَا

“O kâfirlerin giydiği elbisedir. Sen giyme onları.”⁸

Ömer radiyallahu anh, Utbe b. Ferkad'a gönderdiği mektupta: “Sizi aşırı nimetler içinde kendinizi kaybetmekten, müşriklere ait kıyafetler giyinmekten ve ipek giysi giymekten men ederim” diye yazmıştır.⁹

⁷ **Hasen ligayrihi.** Taberani (11/158) Deylemi (5268) el-Elbani Sahihu'l-Cami (5439) isnadında Yusuf b. Meymun zayıftır.

⁸ **Sahih.** Muslim (2077) Hâkim (4/211) Nesai (5316) Ahmed (2/207, 211)

⁹ **Sahih mevkuf.** Buhari, (Libas: 25) Müslim, (Libas: 11, 21) Ahmed (1/16, 43)

Cabir b. Abdillâh radiyallahu anhuma'dan: "Dediler ki:

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْمُشْرِكِينَ يَتَسَرَّبُلُونَ، وَلَا يَتَزَرُّونَ؟
قَالَ: تَسَرَّبُلُوا أَنْتُمْ، وَاتَزَرُّوا قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُشْرِكِينَ
يَحْتَفُونَ وَلَا يَتَّعِلُونَ؟ قَالَ فَاحْتَفُوا أَنْتُمْ، وَانْتَعِلُوا، خَالِفُوا أَوْلِيَاءَ
الشَّيْطَانِ كُلَّمَا اسْتَطَعْتُمْ

"Ey Allah'ın rasulü! Müşrikler gömlek giyiniyor, izar giyinmiyorlar" Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Siz gömlek de giyin, izar da giyin." Dediler ki: "Ey Allah'ın rasulü! Müşrikler (namazda) mest giyiniyor, ayakkabı giyinmiyorlar." Buyurdu ki:

"Sizler mest de giyin, ayakkabı da giyin. Şeytanın dostlarına gücünüz yettiği kadarıyla muhalefet edin."¹⁰

Ebu Umame radiyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sakalları beyazlaşmış Ensar'lı ihtiyarların yanına gelip buyurdu ki:

يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ حَمِّرُوا وَصَفِّرُوا وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ.
قَالَ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يَتَسَرَّبُلُونَ وَلَا يَأْتَزَرُّونَ

¹⁰ Hasen. Taberani Evsat (4/253)

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسَرَّوْا وَانْتَرِزُوا وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ قَالَ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يَتَحَفُّوْنَ وَلَا يَتَّعِلُونَ. قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَخَفُّوا وَانْتَعِلُوا وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ. قَالَ: فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يَفْضُّونَ عَثَانِيَهُمْ وَيُوقِرُونَ سِبَالَهُمْ قَالَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قُصُّوا سِبَالَكُمْ وَوَفِّرُوا عَثَانِيَكُمْ وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ

“Ey Ensar topluluğu sakallarınızı kırmızılaştırın veya sarılaştırın ve Ehl-i Kitaba muhalefet edin.” Denildi ki:

“Ey Allah’ın rasulü! Onlar şalvar giyer, izar giymezler.” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Siz şalvar da giyin, izar da giyin, Kitap ehline muhalefet edin.” Dedik ki: “Ey Allah’ın Rasulu! Ehl-i kitap mest giyerler de ayakkabı giymezler.” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Mest de giyin ayakkabı da giyin ve Ehl-i Kitaba muhalefet edin.” Dedik ki: “Ey Allah’ın Rasulu! Kitap ehli sakallarını kısaltır, bıyıklarını gür yaparlar” Buyurdu ki:

“Siz de bıyıklarınızı kesin, sakallarınızı bolca bırakın. Böylece Ehl-i Kitaba muhalefet edin.”¹¹

¹¹ **Sahih.** Ahmed (5/264) Taberani (8/237) Beyhaki Şuab (5/214)

İbni Kayyım rahimehullah şöyle demiştir; “Elbise ile kalp arasında zahir-batın (iç-dış) ilişkisi vardır. Böyle bir ilişki olduğu için dışa giyilen elbise kişinin kalbini, halini gösterir. Kalp ve elbise karşılıklı olarak birbirinden etkilenir.”¹²

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: “Dış görünüşte onlara benzemek, birbirine benzeyen şeyler arasında sevgi ve yakınlaşmaya sebep olur.

Benzeyen kimse, benzediği kimsenin ahlakına uyar veya onun amelleri gibi amel eder. Bazen işin sonunda sapık küfür itikatlarında da onun gibi inanmaya başlar. Bu şahit olunan bir şeydir. Asker elbisesi giyen kimse kendisinde onun gibi davranma şuuru hisseder. Böylece tabiati, bir engel söz konusu olmadıkça ona boyun eğer.

Bu yüzden kâfirlere ve mertebesi Müslümandan aşağı olan her şeye veya Müslümana yakışmayacak sıfatlara benzeme hakkında yasak varid olmuştur. Bu konuda şeytana, hayvanlara, cahiliye ehline, fasıklara, kadınlara, yabancılara ve bedevilere benzemekten yasaklayan hadisler vardır.

Bu yasaklarla kastedilen; Müslüman olsalar dahi yabancılara ve bedevilere has olup selefin yapmadığı şeylerden sakındırmaktır. Zira selefin bir şeyi terk etmesi, onların terk ettiği şeyin en azından faziletli olmadığına delildir.¹³

¹² İbn Kayyım Medaricu's-Salikin (2/22)

¹³ Bkz.: el-İktiza (1/80-83, 164, 366, 371-411, 486-488) Feydu'l-Kadir (6/104)

6- Erkeklik

Müslümanların edebiyatında da tam bir adamlık, hedefi olan bir iyilik vardır. Şiirleri, yüce manalarla yükselir. İçinde saçmalık ve kadınsılık yoktur. Ümmet, son zamanlarda ve bazı çevrelerde, adamlıkla hiçbir alakası olmayan bir edebiyat musibetine uğramıştır. Adî sözler, seviyesiz lafızlar ve utanç verici bir kadınlaşma...

Yaşamın uğrayabileceği en kötü sey; yaşamın, Allah'ın yarattığı fitratın dışına çıkmasıdır. Bu, erkeğin kadınlaşması ve kadının da erkekleşmesi ile olur. Hareketlerinde kadın gibi davranan, saçını uzatan, boynuna kolye takan, salınarak yürüyen ve hatta kadınlar gibi dans eden bir kimsede adamlık nerede?..

Bu davranışlar kötülüğün çekirdeğidir. Her toplum için bozulmaya işaret eden bir uyarıcıdır. Çünkü bunlar; bozulmayı ve fitrattan sapmayı, toplumun ahlakındaki çöküşü ve gerilemeyi ifade eder.

Bu nedenle Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, erkeklerden kadınlara benzeyenlere ve kadınlardan erkeğe benzeyenlere lanet eder.

İbn Abbas radiyallahu anhumadan

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ
الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ

“Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kendilerini

kadınlara benzeten erkeklere ve kendilerini erkeklere benzeten kadınlara lanet etti."¹⁴

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den:

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلَ يَلْبَسُ لِبْسَةَ
الْمَرْأَةِ، وَالْمَرْأَةَ تَلْبَسُ لِبْسَةَ الرَّجُلِ

"Rasulullah aleyhi's-salatu ve's-salam kadın elbisesi giyen erkeklere ve erkek elbisesi giyen kadınlara lânet etti."¹⁵

Huzeyl kabilesinden birinden: "Abdullah b. Amr b. As radiyallahu anhumayı gördüm. Evi mahallede, mescidi Harem'de idi. Ben onun yanında iken Ebu Cehil'in kızı Umm Said'i gördü. Bir yay takmış, erkek gibi yürüyordu. Abdullah:

"Bu kim?" dedi. Ben de:

"O Ebu Cehil'in kızı Umm Said'dir" dedim. Dedi ki:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

¹⁴ **Sahih.** Buhari (5885) Abdurrezzak (4/319) İbn Ebi Şeybe (5/319) Tirmizi (2784) İbn Mace (1904) Ahmed (1/254, 330, 339) Darimi (2652) Tayalisi (2801) Taberani (11/252) Taberani Evsat (4/212)

¹⁵ **Sahih.** İbn Hibbân (13/62) Hâkim (4/194) Ebu Davud (4098) Tirmizi (2784) Ahmed (2/325) Nesâî Sunenu'l-Kubrâ (9253)

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ، وَلَا مَنْ تَشَبَّهَ
بِالنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ

“Kadınlara benzemeye çalışan erkekler ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlar bizden değildir.”¹⁶

Abdullah b. Amr b. el-Âs radiyallahu anhumadan:
Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ، وَلَا مَنْ تَشَبَّهَ
بِالنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ

“Kadınlara benzemeye çalışan erkekler ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlar bizden değildir.”¹⁷

Âişe radiyallahu anha'ya bir kadının erkek terliği giydiği
söylenince şöyle dedi:

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلَةَ مِنَ النِّسَاءِ

“Rasululah sallallahu aleyhi ve sellem kadınlardan

¹⁶ **Merfu kısmı Sahih.** Ahmed (2/199) Ukayli Duafa (2/232) Elbani Sahihu'l-Cami (5433)

¹⁷ **Sahih.** Taberani (13/467) Ebu Nuaym Hilye (3/321)

kendini erkeğe benzetenlere lânet etti.”¹⁸

Ebu Davud dedi ki: “Ahmed b. Hanbel’e birisi; cariyesine beyaz hırka giydirmek hakkında sorulunca şöyle dedi:

“Ona erkek elbisesi giydirmeyin. Erkeklerle benzemesin.”¹⁹

Hafız Zehebî rahimehullah şöyle demiştir: “Kadın, dar omuzlu elbiseler giydiği zaman erkeklerle benzemiş olur. Bu yüzden de Allah’ın lânetini hak eder. Kocasını da ona müsaade eder veya rıza gösterirse yahut onu bu hareketinden alıkoymazsa o da Allah’ın lânetini hak eder. Çünkü koca, karısını doğru yola sevk etmek, Allah’ın emirlerine itaat ettirip isyandan alıkoymakla görevlidir.”²⁰

“Taberî der ki: “Giyim ve süslenme hususunda erkeklerin kadınlara benzemesi caiz değildir.”

İbn Hacer şunu ekler: “Konuşma ve yürüyüşte benzeme de böyledir. Giyim ve görünüşe gelince, bu memleketlere ve âdetlere göre farklılık arz edebilir. Bazı beldelerde kadınlarla erkeklerin kıyafetlerinde ayrılık bulunmaz fakat kadın örtünmesi ve tesettürü ile ayrılır. Konuşma ve yürüyüşteki benzemenin kınanması, bunun kasıtlı yapılmasına bağlıdır. Yaratılıştaki tabiatten dolayı böyle bir benzerlik varsa kişi alıştırmalar yaparak, aşamalar halinde bunu terk etmekle mükelleftir. Eğer bunu yapmaz ve bu halinden memnun olursa, hadislerdeki

¹⁸ **Sahih.** Ebu Davud (4099) Humeydi (272) Beyhakî Şuab (7804) Elbani sahih demiştir.

¹⁹ Ebû Dâvûd Mesâil (s.261)

²⁰ Zehebî el-Kebâir (s.129)

kınamanın kapsamına girer.”²¹

Ebu Muhammed İbn Ebi Cemre dedi ki: “Hadisin zahiri, her ne türlü olursa olsun, kadınların erkeklere, erkeklerin kadınlara benzemelerini haram saymaktadır. Ancak diğer delillerden de anlaşılacağı üzere kastedilen; hayır işlerinde değil, kıyafet, davranışlar ve diğer özelliklerle ilgili benzemezdir.”²²

İbn Hacer der ki: “Kadınların erkeklere, erkeklerin kadınlara benzer hareketlerde bulunmaları ve giyecekleri giymelerinin yasaklanmasındaki hikmet, Allah Teâlâ’nın koymuş olduğu yaratılış kanununun çığıırından çıkarılmak gayesinden dolayıdır.”²³

Dışarıdan ithal edilen bir takım bozuk terbiye metodları, müslümanların çocuklarını erkekliğin sorumlulugunu bilmez, bilseler bile güçleri yetmez ve yükünü gereğı gibi omuzlayamaz hale getirdi.

Bu; kadınların erkeklerle karışması için çalışan, her ikisi için ayrı ayrı olan dinî mükellefiyetlerin boşa çıkarılması ve erkekle kadının elbisesinin aynı hale getirilmesi için hazırlanmış bir planın sonucudur. Çünkü görünüşte benzeme, iç dünyada da benzemeyi beraberinde getirir.

Erkeklerin kendilerine kıymalarıyla erkeklik vasıfları gizlenince topluma çürüme hâkim olur. Aileye çözölme; ümmete zayıflık, seviyesizlik ve aşağılık hâkim olur. Koruyuculuk ve idarecilik duygusu kaybolur. Kıskaçlık duygusu zayıflar. Ahlakî

²¹ Fethu’l-Bari (10/332)

²² Fethu’l-Bâri (10/333)

²³ Fethu’l-Bâri (10/333)

bozulmanın alanı genişler. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى

بَعْضٍ

“Erkekler kadınlar üzerine yöneticidirler (ailenin reisidirler). Bu, Allah'ın bazıları bazılarına üstün kılmış olmasındandır.” (Nisa 34)

Aişe radiyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ،
وَالسَّوَاكُ، وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ
وَنَتْفُ الْأِبطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ " قَالَ زَكْرِيَّا قَالَ
مُضْعَبٌ وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةُ

“On şey fitrat'tandır. Bıyığı kırmak, sakalı kendi haline bırakıp çoğaltmak, misvak kullanmak, burna su çekmek, tırnakları kesmek, parmaklardaki boğumları yıkamak, koltuk altı kıllarını yolmak, kasığı traş etmek, apış arasına su serpmek.” Râvî Zekerîyya diyor ki: “Mus'âb dedi ki:

“Onuncuyu unuttum, ağız su ile çalkalamak olabilir.”²⁴

Fıtrat Hasletleri: Bunlar Allah Teâlâ’nın kullarını üzerinde yarattığı, işlenmesini, onlara meyletmeyi, güzel görmeyi, bunların zıtlarından nefret etmeyi tabiatlerine yerleştirdiği ilk şekildir. Öyle ki şayet insan bu hasletleri terk ederse şekli âdemoğullarının şekli üzere kalamaz. Peki ya fıtrat dini olan İslâm ehli olarak nasıl kalabilir?

Düzgün fıtrat sahibi kendisini kuşatan çevrenin etkisiyle bozulmaz, fıtratını bedenine çirkin gelen ve onun ziynetinden olmayan şeylerden korumaya devam eder. Şayet hakkında dinden bir emir ya da tavsiye gelmese dahi, yaratılış gereği olarak bu fıtrî hasletleri sever. Peki ya peygamberlerin getirdiği şeriatlerde gelenler hakkında nasıl olur?

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

{ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ }

“Allah’ın yaratışında hiçbir değişme yoktur.” (Rum 30)

Bu ayetin tefsirinde şöyle denilmiştir: “Bu, talep anlamında haberdır. Yani Allah’ın yarattığını ve sizi üzerinde yarattığı şekil olan; Allah’ın bilinmesi ve birlenmesi ile bunlara bağlı olan fıtrat özelliklerini değiştirmeyin demektir.

²⁴ **Hasen.** Muslim (261); Ahmed (6/137); Nesai (5040); Tirmizi (2757); Ebu Davud (53); İbn Mace (293).

Allah Teâlâ, İblis'in şöyle dediğini haber vermektedir:

{وَلَا مَرْنَهُمْ فَلْيَغْيِرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ}

“Onlara emredeceğim de Allah’ın yarattığını değiştirecekler.” (Nisa 119)

Bu ayet, Allah Azze ve Celle’nin yarattığının, meşru bir izin olmaksızın değiştirilemeyeceği hakkında açık bir nastır. Bu, şeytanın emrine itaat ve Rahman Azze ve Celle’ye isyandır. Her değiştirme Allah’ın yarattığını değiştirme sayılmaz. Zira değiştirmesi hakkında din koyucunun izni olanlar farz veya müstehap da olabilir. Mesela ihramdan çıkarken başın traş edilmesi, koltuk altı ve etek kıllarının giderilmesi, sünnet olmak, tırnakları kesmek vs. böyledir. Kendisiyle Allah’a ibadet ettiğimiz değiştirmeler kınanan değiştirme değildir.

Belki de Allah Teâlâ’nın: **“O size şekil vermiştir ve şeklinizi de güzel yapmıştır.”** (Tegabun 3) ayeti, şeklin güzelleştirilmesi ve temizlenmesinin emredildiğine bir işarettir. Sanki şöyle buyurmaktadır: Allah sizleri en güzel surette ve en mükemmel şekilde yaratmıştır. Onu daha çirkin ve daha kötü olanıyla değiştirmeyin. Veya güzelliğini devam ettiren şeyi koruyun, şeytanın Allah’ın yarattığını değiştirmeye dair size emrine itaat etmeyin.

İmam İbn Hazm rahimehullah Meratibu’l-İcma’da şöyle demiştir: “Sakalının tamamının kesilmesinin caiz olmayan bir müfle olduğu hususunda ittifak edilmiştir.”

Şeyhulislam İbn Teymiyye de şöyle der: “Sahih

hadislerden dolayı sakalın traş edilmesi haramdır. Bunu kimse mubah görmemiştir.”

İbn Ömer radiyallahu anhumadan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ أَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَوْفُوا اللَّحَى

“Müşriklere muhalefet edin, bıyıkları kısaltın, sakalları serbest bırakın.”²⁵

Ebu Hureyre radiyallahu anhdan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

جُزُوا الشَّوَارِبَ، وَأَرْخُوا اللَّحَى خَالِفُوا الْمَجُوسَ

“Bıyıkları kesin, sakalları salın, Mecusilere muhalefet edin.”²⁶

Ebu Hureyre radiyallahu anhdan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

²⁵ **Sahih.** Buhari (5553) Muslim (259)

²⁶ **Sahih.** Muslim (260) Ahmed (2/366) Beyhaki (1/150) İbn Hibban (4/24)

* **İbn Ömer radiyallahu anhumadan** aynısı: Ebu Avane (1/162 no:468)

* **Enes radiyallahu anhdan:** Bezzar (13/90)

إِنَّ فِطْرَةَ الْإِسْلَامِ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالِاسْتِئَانُ وَأَخْذُ
الشَّارِبِ وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ؛ فَإِنَّ الْمَجُوسَ تُغْفِي شَوَارِبَهَا،
وَتُحْفِي لِحَاهَا، فَخَالِفُوهُمْ، فَخُذُوا شَوَارِبَكُمْ وَأَعْفُوا لِحَاكُمْ

“Şüphesiz Cuma günü gusletmek, misvaklanmak, bıyıkları almak ve sakalı serbest bırakmak İslâm fıtratıdır. Muhakkak ki mecusiler bıyıklarını serbest bırakır ve sakallarını kısaltırlar. Onlara muhalefet edin; bıyıklarınızı kesin ve sakallarınızı serbest bırakın.”²⁷

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَهْلَ الشِّرْكِ يُعْفُونَ شَوَارِبَهُمْ ، وَيُحْفُونَ لِحَاهُمْ ،
فَخَالِفُوهُمْ ، فَأَعْفُوا اللَّحْيَ ، وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ

“Şüphesiz şirk ehli bıyıklarını uzatır, sakallarını kısaltırlar. Siz onlara muhalefet edin, sakalları bırakın, bıyıkları kısaltın.”²⁸

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve

²⁷ **Hasen.** İbn Hibban (4/23) Mehâmilî, Emali (402) Tarsusi, Musnedu Ebi Hureyre (59)

²⁸ **Sahih ligayrihi.** Bezzar (14/390) Keşfu'l-Estar (2970-2971) İbn Hacer, Muhtasaru Zevaidi'l-Bezzar (1222) İbn Hacer: “Hasen” demiştir.

sellem şöyle buyurdu:

كَانَتْ الْمَجُوسُ تُغْفِي شَوَارِبَهَا وَتُخْفِي لِحَاهَا،
فَخَالِفُوهُمْ فَجُزُوا شَوَارِبَكُمْ وَأَعْفُوا لِحَاكُمْ

“Mecusiler bıyıklarını serbest bırakır, sakallarını kısaltırlardı. Siz onlara muhalefet edin: bıyıklarınızı kesin ve sakallarınızı serbest bırakın.”²⁹

Kisrâ, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e iki elçi göndermişti. Onlar Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in yanına girdiklerinde sakalları traşlı ve bıyıkları uzamış idi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara bakmaktan tiksindi ve şöyle buyurdu:

“Size yazıklar olsun! Size bunu kim emretti?” Onlar:

“Bize bunu rabbimiz emretti” dediler. Bu sözleriyle Kisra’yı kastediyorlardı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ولكن ربي أمرني بإعفاء لحيّتي، وقص شاربي

“Lakin benim rabbim de sakalımı serbest bırakmamı

²⁹ **Hasen.** Buhari, Tarihu'l-Kebir (1/140)

ve bıyığını kesmemi emretti.”³⁰

Ebû Şâme rahimehullah şöyle demiştir: “Sakallarını traş eden bir topluluk ortaya çıktı. Bu, Mecusiler’den nakledilenlerden daha beterdir. Zira onlar sakallarını kısaltırlardı.”

Ebu Umame radiyallahu anh’den:

قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ يَقْصُونَ عَثَانِيَهُمْ
وَيُوقِرُونَ سِبَالَهُمْ. قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
”قُصُوا سِبَالَكُمْ وَوَقَرُوا عَثَانِيَكُمْ وَخَالِفُوا أَهْلَ الْكِتَابِ“

“Dedik ki: “Ey Allah'ın Rasulu! Kitap ehli sakallarını kısaltır, bıyıklarını gür yaparlar” Buyurdu ki:

“Siz de bıyıklarınızı kesin, sakallarınızı bolca bırakın. Böylece Ehl-i Kitaba muhalefet edin.”³¹

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in zamanında mevcut olan müşrikler sakallı idiler.³² Zira araplar ne cahiliyyede ne de İslam’da sakal ziynetini terk etmemişlerdir. İslam da onların bu

³⁰ **Hasen.** İbn Sa’d (1/449) Sa’îd b. Mansûr, Musannef (172) İbn Ebi Şeybe (5/226) Ebû Nu’aym, Delâ’il (1/349) Muhammed b. İshak b. Yahya, el-Emali Fi’l-Kıraat (304) Târîhu’t-Taberî (2/654) İbn Bîşr el-Emalî (128) Şeyh Elbânî de hadisin **hasen** olduğunu açıklamıştır. Bkz. Difa’un Ani’l-Hadisi’n-Nebevî (s.51) Tahrîcu Fikhi’s-Sîre, (s.359).

³¹ **Sahih.** Ahmed (5/264) Taberani (8/236) Beyhaki Şuab (5/214)

³² Bkz.: Sahihu Muslim (1800)

durumunu ikrar etmiştir. Belki de bunu İbrahim aleyhisselam'ın dininden miras almışlardır. Batılılar ise Rus kralı Petro'nun krallığı on yedinci yüzyılın başlarında Avrupa'ya yayılncaya kadar sakallarını bırakırlardı. Bundan sonra kimisi bu kötü âdeti Müslümanlara bulaştırdı. Onlar o zamanda sakallarını uzatmalarına rağmen müşriklerle muhalefetin şekli; bıyıkların kısaltılması ve dudakları aşan bıyıkların kesilmesi idi. Yahut onlar sakalı kısalttıklarında sakalı bolca salıvermek idi. Burada muhalefet fiilin vafındadır. Ama onlar sakallarını kestiklerinde bizler sakalı serbest bırakmakla fiilin aslında onlara muhalefet etmekteyiz.

Bu illetin bugünkü müşriklerde devam etmesi ve onların sakal bırakmaları durumu değıştirmez. Bunun sebepleri şu şekildedir:

1- Sakalı kesmek müşriklerin çoğunluğunun âdetidir. Hatta bu bid'at bize ancak onların yolundan bulaşmıştır.

2- Onların sakal bırakanlarına gelince, bu erkeklik ve saygınlık için veya peygamberlerine tabi olmalarındandır. Nitekim bu cüz'i meselelerde fıtratını koruyarak kendi dinleriyle beraber bizim dinimize de uyum göstermiş olabilir. Bununla beraber biz bıyıkları keserek onlara muhalefet ederiz ve dudakları aşan bıyıkları alırız.

Yahudiler gibi bazı kâfirler bugün sakal bıraksalar da, diğerkleri sakalı kesmektedirler. Bizim emrolunduğumuz şey ise sakal bırakanlara değil, sakallarını kesenlere ve kısaltanlara muhalefet etmemizdir. Şayet mutlak olarak kâfirlerin yaptıkları her şeye muhalefet etmemiz gerekseydi, elbette sünnet olmayı da terk etmemiz gerekirdi. Zira Yahudiler sünnet olmaktadır.

3- Yine müşriklere muhalefet illetinin devam etmesi, bugün Müslümanların çoğunun sakallarını kesiyor olması ile değişmez. Zira Kur'ân ve sünnet onların aleyhine hüccettir. Nitekim Kur'an ve sünnet; Allah'ın yarattığını değiştirmenin ve kadınlara benzemenin haram oluşuna delalet etmektedir. Sünnet sakalların serbest bırakılmasının zamanın değişmesiyle ve bazılarının sapmasıyla değişmeyecek olan fitrat hasletlerinden olduğuna delalet etmektedir. Allah'ın bizim için din kıldığı şeyi ve bizi yaratmış olduğu fitratı, sırf bize dine muhalif olanların karıştırması veya kendisini bu dine nispet edenlerin ihmalkârlığı sebebiyle terk etmemiz doğru olamaz.

Kadınları İdare Etmek

Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Evlilik hayatı, eşlerden her biri diğerine karşı haklarını eda etmedikçe, Allah'ın emrettiği gibi adalet üzere dosdoğru olmaz.

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَكْمَلَ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَخَيْرُكُمْ
خَيْرُكُمْ لِنِسَائِكُمْ

"Mü'minlerin imanı en kâmil olanı ahlâkı en güzel olanıdır. En hayırlınız, kadınlarınıza karşı en hayırlı

olanınızdır.”³³

Semura b. Cundeb radiyallahu anh'den: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ وَأَنَّكَ إِنْ تَرَدَّ إِقَامَتَهَا
تَكْسِرُهَا فَدَارَهَا تَعِشْ بِهَا

“Dikkat edin! Muhakkak ki kadın eğri kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Sen onu düzeltmeye kalkarsan kırarsın. Onu idare et ki geçinebilesin.”³⁴

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

³³ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Begavi Mealimu't-Tenzil (1/268) İbn Hibbân (2/227, 9/483) Hâkim (1/43) Ebû Dâvûd (4682) Tirmizî (1162) Ahmed (2/250, 472, 527) İbn Ebî Şeybe (6/165) Dârimî (2834) Ebû Ya'lâ (10/333) Bezzar (14/310) Taberânî Evsat (4/356) İbn Bîşran Emali (79) Saydavi Mu'cemu's-Şuyuh (s.232) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (9/248) Beyhakî Şuab (1/61, 6/231) el-Elbani es-Sahihâ (284) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned (1327) Buhârî ve Muslim'in makrunen rivayette bulundukları Muhammed b. Amr b. Alkame tek kalmamış, el-Ka'ka'a b. Hakîm ve Husayn b. Abdirrahman ona mutabaat etmişlerdir.

³⁴ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Hâkim (4/192) İbn Hibbân (9/485) Ahmed (5/8) İbn Ebî Şeybe (4/184) Taberânî (7/244) Ru'yani (851) Haris b. Ebi Usame (496) İbnu's-Sunni Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle (609) İbn Ebi'd-Dunya Mudaratu'n-Nas (165)

إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ لَنْ تَسْتَقِيمَ لَكَ عَلَى طَرِيقَةٍ،
فَإِنْ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَبِهَا عَوَجٌ، وَإِنْ ذَهَبَتْ
تَقِيمُهَا، كَسَرْتَهَا وَكَسَرُهَا طَلَاقُهَا

“Muhakkak ki kadın, eğri kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Senin için dosdoğru olmaz. Eğer ondan faydalanmak istersen eğriliyle beraber faydalanırsın. Eğer onu düzeltmek istersen onu kırarsın. Onun kırılması boşanmasıdır.”³⁵

İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا اسْتَرْعَى اللَّهُ عَبْدًا رَعِيَّةً قَلَّتْ أَوْ كَثُرَتْ إِلَّا سَأَلَهُ
عَنْهَا أَقَامَ فِيهَا أَمَرَ اللَّهُ جَلَّ وَعَزَّ أَمْ أَضَاعَهُ حَتَّى يَسْأَلَهُ عَنْ
أَهْلِ بَيْتِهِ خَاصَّةً

“Allah bir kula, az ya da çok bazı kimselerin sorumluluğunu verdiğinde mutlaka onlar hakkında Allah Azze ve Celle’nin emrini uygulamış mı, yoksa zayi mi etmiş diye sorgular. Hatta kişiyi ailesi hakkında özel olarak

³⁵ **Sahih.** Muslim (1468) Buhârî (3331)

sorgular.”³⁶

Huveylid b. Ömer el-Huzâî'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَخْرِجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ: الْيَتِيمِ، وَالْمَرْأَةِ

“Allah’ım! Muhakkak ki ben iki zayıfın; yetimin ve kadının hakkının zâyi edilmesinden (insanları) şiddetle cidden sakındırırım.”³⁷

Ebû Hureyre radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ
أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضِّلَعِ أَعْلَاهُ، فَإِنْ ذَهَبَتْ تُقِيمُهُ كَسَرَتْهُ

“Kadınlar hakkındaki vasiyyetimi tutun! Çünkü kadın

³⁶ **Buhârî ve Muslim’in şartlarına göre sahih.** el-Kasım b. Musa el-Uşeyb Cuz’un Fihi Min Hadisi’l-Kasım b. Musa el-Uşeyb (81) Ahmed (2/15) Ma’mur Cami (1259) Temmam er-Razi Fevaid (1757) Ebu Bekr en-Nasibi Fevaid (119) Ebu Nuaym Hadisu Yunus b. Ubeyd (23) Ebu Nuaym Ahbaru İsbehan (1387) Ebu Ya’la’dan naklen: İbn Hacer Metalibu’l-Aliye (2160)

* **Ebu Hureyre radiyallahu anh’den:** Taberânî Evsat (5/149)

* **İbn Mes’ud radiyallahu anh’den:** Taberânî (9/172)

³⁷ **Hasen.** Ahmed (2/439) İbn Mace (3678) el-Elbânî, es-Sahîha’da (1015) hasen demiştir.

kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburrganın en eğri yeri de üst kısmıdır; doğrultmağa kalkarsan kırarsın.”³⁸

Hakîm b. Muâviye, babasından rivayet ediyor:

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا حَقُّ زَوْجَةٍ أَحَدِنَا عَلَيْهِ؟، قَالَ:
أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوَهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ أَوْ اكْتَسَبْتَ
وَلَا تَضْرِبَ الْوَجْهَ وَلَا تُقَبِّحَ وَلَا تَهْجُرَ إِلَّا فِي الْبَيْتِ

“Dedim ki: “Ey Allah’ın rasulü! Birimizin eşinin kendisi üzerindeki hakkı nedir?” Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yediğinde yedirmen, giydiğinde (veya kazandığında) giydirmen, yüzüne vurmaman, çirkinleştirmemen ve ancak ondan evde darılmandır.”³⁹

“Çirkinleştirmemen” sözünün anlamı: “Allah yüzünü çirkinleştirsın” dememendir.

Ebû Hureyre radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

³⁸ **Sahih.** Buhârî (9/253 no: 5186) Muslim (1468)

³⁹ **Sahih.** Ebû Dâvûd (2142)

لَا يَفْرَكَ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً، إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا

آخَرَ

“Bir mü'min bir mü'mineye buğzetmesin; (çünkü) onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir.”⁴⁰

Amr b. El-Ahvas radiyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in veda haccında şöyle buyurduğunu işitmiş:

أَلَا وَاسْتَوْضُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ،
لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئًا غَيْرَ ذَلِكَ

“Dikkat edin kadınlara karşı iyi davranmanızı tavsiye ederim, onlar size bağılıkları ve yardımları yönünden esirler gibidir. Cinsel ilişki dışında onlardan fazla bir şey istemeyin, fazla yükler yüklemeyin.”⁴¹

⁴⁰ **Sahih.** Muslim (1469)

⁴¹ **Sahih.** Tirmizî (1163)

6- Güzel Ahlâk

Güzel ahlak, nebilerin ve salihlerin özelliklerinden sayılır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ebu Zer radiyallahu anh'e şöyle buyurmuştur:

عَلَيْكَ بِحُسْنِ الْخُلُقِ

“Sana güzel ahlakı tavsiye ederim.”⁴² Güzel ahlak iyilikleri artırır ve dereceleri yükseltir.

Ebu Sa'lebe el-Huşenî radiyallahu anh dedi ki: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ أَحَبَّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا وَإِنَّ أَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَسَاوِئُكُمْ أَخْلَاقًا الثَّرَثَارُونَ الْمُتَفَيِّهُونَ الْمُتَشَدِّقُونَ

“Muhakkak ki sizin bana en sevimli ve bana en yakın olanlarınız ahlâkı en güzel olanlarınızdır. Şüphesiz benden en uzak olanlarınız da ahlâkı kötü olanlarınız, dengesiz ve gevezelik yapan kibirlilerdir.”⁴³

⁴² **Sahih.** Ebû Ya'lâ (6/53) Bezzar (13/359) Taberânî Evsat (7/140) İsmail el-Esbehani et-Tergib (2375) İbn Ebî Asım Zuhd (2) İbn Ebî'd-Dunya es-Samt (554) Beyhakî Şuab (7/242) Bkz.: El-Elbani es-Sahiha (1938)

⁴³ **Muslim'in şartına göre sahih.** Ebu'l-A'lâ el-Hemedânî Futya ve Cevabuha (el yazma no: 18) İbn Hibbân (2/232, 12/368) Ahmed (4/193)

Güzel Ahlak Özellikleri

Hayâ:

Ahlakın süsüdür. Çirkin fiilleri ve çirkin sözleri kınanma korkusuyla ve Allah korkusuyla terk etmeye delalet eder. İmran b. Husayn radiyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ

“Hayâ ancak hayır getirir.”⁴⁴

İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْحَيَاءُ وَالْإِيمَانُ قُرْنَا جَمِيعًا، فَإِذَا رُفِعَ أَحَدُهُمَا رُفِعَ
الْآخَرُ

“Hayâ ve iman bir araya getirilmiştir. Bunlardan biri

İbn Ebî Şeybe (5/210) Haris b. Ebi Usame Musned (852) Taberânî (22/221) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (5/188) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (58) İbn Ebi'd-Dunya et-Tevazu (177) Beyhakî (10/194) İbn Asakir Mu'cem (358) el-Elbani es-Sahih (2/379)

⁴⁴ **Sahih.** Buhârî (6117) Muslim (37)

kaldırıldı mı diğeri de kaldırılır.”⁴⁵

Ragıb el-İsfehânî rahimehullah şöyle demiştir:

“Hayâ; nefsin her türlü çirkinlikten çekinmesi olup, insanın temel özelliklerinden biridir. Hayâ ilk olarak temyiz (ayırt etme) gücünün gelişmeye başladığı çocukluk çağında görülür. Allah Teâlâ hayâ duygusunu insanlar için caydırıcı bir güç olarak yaratmıştır. İnsan, bu caydırıcı güç sayesinde şehvetin yöneleceği çirkin davranışlardan uzak duracak ve hayvan düzeyine inmekten kurtulacaktır.

Hayâ, korku ve iffet duygularının karışımından oluşur. Bu nedenledir ki, hayâ sahibi fâsık olmadığı gibi, fâsık da hayâ sahibi olamaz. Çünkü iffet ve fık insanda bir araya gelmez. Gözüpek birinin hayâ sahibi olması da az görülen bir durumdur. Çünkü hayânın değişmez esası olan korku, yiğitlik ve gözüpeklik ile genelde bir arada bulunmaz. Bu ikisinin birlikteliği sık

⁴⁵ **Sahih.** Hâkim (1/73) Beyhaki Şuab (6/140) Ebu Nuaym Hilye (4/297) İbnu'l-Buhteri, Musannefat (570/74)

* **İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan Sahih** isnad ile **mevkuf** olarak: Buhari Edebu'l-Mufred (1313) İbn Ebi Şeybe (6/92)

* **Ebu Musa radiyallahu anh'den zayıf** isnad ile: Taberani Evsat (4/374) Hatib Tarih (10/95)

* **İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan zayıf** isnadlar ile: Taberani Evsat (8/174) Beyhaki Şuab (6/139) el-Lalekaî İtikad (1867) Deylemi (2763)

* **Enes b. Malik radiyallahu anh'den zayıf** isnad ile: İbn Asakir Tarih (16/437, 37/330) Ebu Bekr b. Abdiddaim, Avâlî (no:3) Abdulcebbar el-Havlânî, Tarihu Darya (s.125) Ebu Nasr es-Secezi, Seb'ıyyat (el yazma no: 46-79) Suyuti, Uşariyyat (7)

* **Aişe radiyallahu anha'dan zayıf** isnad ile: Ebu'l-Kasım el-Masisî, Min Hadisi Ebu'l-Fevaris es-Sabuni, (el yazma no: 144)

görülemediği için şairler yiğitlik ve hayâyı birlikte övmeyi tercih etmişlerdir. Mesela şu iki beyit buna örnektir:

*“Yüz hatlarında derin bir hayâ görülür
Avuçlarından ise kan damları”*

*“Hayâsı yüzünden gözlerini yere diken bir yiğit ki,
Yaklaşırken mızrakların uçları ona yönelmiştir”*

Hayâ ile çekingenlik kastedildiğinde yalnız gençler için bir övgü sayılır. Çirkin fiillerden uzak durma kastedildiğinde genç yaşlı herkes için bir övgü olarak kullanılır.”⁴⁶

“Arsızlık (vekâhet) ise her dilde kınanmış bir davranış olup, kişinin insanlığından sıyrılmasıdır. Arsızlık, kişinin çirkin davranışa alışmasıdır...

Hayâ duygusunu kazanma yollarına gelince, deriz ki: Kişi kötü bir şey yapmaya yeltendiğinde hemen değer verdiği birini aklına getirmeli ve onu görür gibi olmalıdır. Kişi, değer verdiği kimselerden her zaman çekinir. Hayvanlardan ve çocuklardan çekinmediği gibi, temyiz gücüne sahip olmayan hastalardan da çekinmez. Cahile göre, âlimden, bir kişiye göre kalabalıktan daha çok çekinir.

İnsanın hayâ ettiği varlıklar; birincisi insanlar ki, en çok onlardan hayâ edilir. İkincisi kişinin kendisidir. Üçüncüsü de Allah Teâlâ’dır.

⁴⁶ Ez-Zerfa İla Mekârimi’s-Şeria (s.215)

İnsanlardan hayâ etmesine rağmen kendisinden hayâ etmeyen bir kimse, kendine değer vermeyen biridir. Her ikisinden de hayâ etmesine rağmen Allah Teâlâ'dan hayâ etmeyen kimse, O'nu hakkıyla bilmeyen biridir. Çünkü Allah Teâlâ'yı hakkıyla bilerek yücelten kişi, gizli yaptığı her işi görüp işittiğini bilerek O'nu kızdırmaktan çekinir. Allah Teâlâ'yı bilmeyen biri, O'nu nasıl yüceltebilir ve gizli açık herşeyinde O'nun haberdar olduğunu nasıl düşünebilir?!⁴⁷

Ragıb el-İsfehani'nin insanlardan hayâ etmek hakkında söylediklerine şu ayet delâlet eder:

وَلَقَدْ هَمَمْتُ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ

“And olsun kadın onu arzulamıştı eğer rabbinin kesin burhanını görmeseydi, o da onu arzulayacaktı. Ondan fenalığı ve fuhşu giderelim diye böyle yaptık. Çünkü o, muhlis kullarımızdandı.” (Yusuf 24)

İbn Abbas radiyallahu anhuma bu ayet hakkında şöyle demiştir:

“Yusuf aleyhi's-selâm, Cibril aleyhi's-selâm'ı Yakub aleyhi's-selâm'ın suretinde, parmaklarını ısırmış ve kendisini tehdit eder halde gördü. Korktu ve şehveti parmak uçlarından

⁴⁷ Ragıb el-İsfehani, Ez-Zeria (s.216)

çıktı.”⁴⁸

Yine şu hadis de aynı manaya delalet eder: Ebu Umame radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَاسْتَحْيِ اللَّهَ بِمَا تَسْتَحْيِي رَجُلًا مِنْ أَهْلِكَ ذِي هَيَاةٍ

“Kavmin içinde itibar sahibi bir kişiden nasıl hayâ ediyorsan, Allah’tan da öylece hayâ et.”⁴⁹

Muhammed b. Sirin şöyle demiştir: “Zeyd b. Sabit radiyallahu anh Cum’a namazına gittiğinde (geç kaldığından) insanların dağılmakta olduklarını gördü ve hemen bir eve girdi ve orada namaz kıldı. Ona:

“Mescide gitseydin ya?” dedim. Dedi ki:

إِنَّ مَنْ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ النَّاسِ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ اللَّهِ

“Muhakkak ki insanlardan hayâ etmeyen, Allah’tan da

⁴⁸ **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak Tefsir (1/321) Said b. Mansur Tefsir (1116) Taberî (13/87-89) İbn Ebî Hâtim (7/3123, 3126, 3127) Hâkim (2/346)

⁴⁹ **Hasen.** Taberânî (8/228) İbn Adiy el-Kamil (2/136) el-Elbani es-Sahiha (3559) İsnadında Ali b. Yezid vardır.

* **Muaz b. Cebel radiyallahu anh’den şahidi:** Mervezi Ta’zimu Kadri’s-Salat (825) Bezzar Keşfu’l-Estar (2172) isnadında İbn Lehiya vardır. Hadis hasen derecesine çıkmaktadır. Bkz.: el-Elbani es-Sahiha (3559)

hayâ etmez.”⁵⁰

Kişinin kendi nefsinden hayâ etmesine şu hadis delâlet eder:

Ebu Mes'ud el-Bedrî radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ، إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ
فَفَعَلَ مَا شِئْتَ

“Muhakkak ki insanların yetiştği ilk nübüvvet sözlerinden biri de:

“Utanmazsan dilediğini yap” sözüdür.”⁵¹

Allah'tan hayâ hakkında söylenenlere ise şu ayet delâlet eder:

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى

“Allah'ın gördüğünü bilmez mi?” (Alak 14)

⁵⁰ **Sahih mevkuf.** Abdurrazzak (3/232) İbn Ebî Şeybe (1/466)

⁵¹ **Sahih.** Buhârî (3483-84, 6120)

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den gelen rivayette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihsan'ı şöyle tarif etmiştir:

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

“Allah’ı görüyormuşsun gibi O’ndan korkmandır. Zira sen O’nu görmeden de muhakkak O seni görmektedir.”⁵²

Allah’tan hayâ etmeyen kimseler hakkında tehdit gelmiştir:

Sevban radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«لَا عِلْمَ أَقْوَامًا مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ
أَمْثَالِ جِبَالِ تِهَامَةَ بَيْضًا، فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَبَاءً مَنْثُورًا»
، قَالَ ثَوْبَانُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ صِفْهُمْ لَنَا، جَلِّهِمْ لَنَا أَنْ لَا نَكُونَ
مِنْهُمْ، وَنَحْنُ لَا نَعْلَمُ، قَالَ: «أَمَّا إِنَّهُمْ إِخْوَانُكُمْ، وَمِنْ
جِلْدَتِكُمْ، وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ، وَلَكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ
إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللَّهِ انْتَهَكُوهَا»

⁵² **Sahih.** Buhârî (50, 4777) Muslim (9)

“Ümmetinden bazı kavimler biliyorum ki, kıyamet gününde Tihâme dağları gibi amelleriyle getirilirler, Allah Azze ve Celle o amelleri saçılmış zerrelere çevirir.” Sevban radiyallahu anh dedi ki:

“Ey Allah’ın rasulü! Bize onların özelliklerini anlat ki, bilmeden onlardan olmayalım.” Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Onlar kardeşlerinizden, sizin cildinizdendir. Sizin nasip aldığınız gibi geceden de nasiplerini alırlar. Lakin onlar yalnız kaldıklarında Allah’ın haramlarını çiğneyen kimselerdir.”⁵³

Salim mevlâ Ebu Huzeyfe radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لِيَجَاءَنَّ بِأَقْوَامٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَهُمْ مِنَ الْحَسَنَاتِ مِثْلُ
جِبَالِ تِهَامَةَ، حَتَّى إِذَا جِيَءَ بِهِمْ جَعَلَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ هَبَاءً، ثُمَّ
قَذَفَهُمْ فِي النَّارِ، فَقَالَ سَالِمٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي
حَلَّ لَنَا هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ حَتَّى نَعْرِفَهُمْ، فَوَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنِّي
أَتَخَوَّفُ أَنْ أَكُونَ مِنْهُمْ، فَقَالَ: «يَا سَالِمُ أَمَا إِنَّهُمْ كَانُوا

⁵³ **Sahih.** İbn Mâce (4245) Taberânî Evsat (5/46) Taberânî Sagir (662) Ru'yanî (651) Deylemî (7715) el-Elbani es-Sahiha (505)

يَصُومُونَ وَيُصَلُّونَ، وَلَكِنَّهُمْ إِذَا عَرَضَ لَهُمْ شَيْءٌ مِنَ الْحَرَامِ وَثَبُوا عَلَيْهِ، فَأَدْحَضَ اللَّهُ تَعَالَى أَعْمَالَهُمْ»، فَقَالَ مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ: هَذَا وَاللَّهِ التَّفَاقُ، فَأَخَذَ الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ بِلَحْيَتِهِ فَقَالَ: صَدَقْتَ وَاللَّهِ أَبَا يَحْيَى

“Kıyamet gününde Tihame dağı kadar amelleri olan bir kavim getirilecek. Bunlar getirildiği zaman Allah onların amellerini dağılmış zerrelere çevirecektir. Sonra bunlar cehenneme atılacaktır.” Salim radiyallahu anh:

“Ey Allah’ın rasulu! Anam babam sana fedâ olsun, bu kavmin özelliklerini bana söyle” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Bunlar namaz kılar, oruç tutar ve az da olsa gece vakti ibadet ederlerdi. Fakat bunlar öyle kişilerdi ki, kendilerine haram bir şey sunulduğu zaman üzerine atlayarak onu kabul ederlerdi. Allah da onların amellerini çürüttü.” Ravilerinden Malik b. Dinar:

“Vallahi bu nifaktır” dedi. El-Muallâ b. Ziyad sakalından tutup:

“Vallahi doğru söyledin ey Ebu Yahyâ” dedi.”⁵⁴

⁵⁴ **Hasen ligayrihi.** Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (17/177) İbn Bişran Emali (480) Ebu Nuaym Ma'rife (3441) İbn Ebi'd-Dunya el-Ehvâl (271)

Ebu Umame el-Bahili radiyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

الْحَيَاءُ وَالْعِيُّ شُعْبَتَانِ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْبَذَاءُ وَالْبَيَانُ
شُعْبَتَانِ مِنَ التَّفَاقُ

“Hayâ ve az konuşmak imandan iki şubedir. Ahlaksız ve çok konuşmak da nifaktan iki şubedir.”⁵⁵

Tirmizi dedi ki; “el-Ayy”; az konuşmak (çekingenlik, derdini anlatamama) demektir. “el-Bezâ”; ahlaksız konuşmalardır. “el-Beyan”; çok konuşmaktır. İnsanlara hitap eden şu hatiplerin yaptığı gibi sözlerini genişletip Allah’ın razı olmayacağı şekilde insanları överken lafı köşetmektir.”⁵⁶

Hatîb el-Muttefik ve'l-Mufterik (1/527, 528)

⁵⁵ **Sahih.** Hakim (1/51) Ahmed (5/269) Tirmizi (2027)

⁵⁶ Sunenu't-Tirmizi (4/375)

Sıdk:

Doğru sözlülüktür. Üstün ahlakın en önemli özelliklerindendir.

Doğruluğun tanımı, sözün öze ve haber verilen hususa tamamen uygun olmasıdır. Bu şartlardan biri eksik olduğunda doğruya ulaşılmamış olur. Bu tür sözler ne doğrulukla, ne de yalanla tanımlanırlar. Yahut bazen doğruluk, bazen de yalanla nitelenirler. Mesela kâfir veya münafık biri: “Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Allah’ın rasulüdür” dediğinde bir açıdan doğru söylediği söylenebilir. Çünkü sözülle bildirdiği husus doğrudur. Ancak yalan söylediği de söylenebilir. Çünkü inanmadığı bir şeyi söylemekte, sözü özüne uymamaktadır. Nitekim Allah Teâlâ benzer ifadede bulunan kimseleri yalanlayarak şöyle buyurmuştur:

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

“Münafıklar sana gelince, “Şâhidlik ederiz ki sen, Allah’ın Rasûlüsün” derler. Allah da senin kendi Rasûlü olduğunu elbette bilmektedir. Ve şuna da şâhidlik etmektedir ki, münafıklar muhakkak yalancıdırlar.” (Munafikun 1)

Doğruluk, alemin varlığının devamını sağlayan temel esaslardan biridir. Onun yokluğu halinde âlemin ne düzeni ne de bekâsı olur. O, övülmüş hasletlerin anası, nübüvvetin vazgeçilmez esaslarından biridir. Doğruluk takvanın tabii bir sonucudur. Onun yokluğu din hükümlerinin batıl olması demektir.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

“Ey iman edenler! Allah’tan sakının ve sadıklarla beraber olun.” (Tevbe 119)

İbn Mes’ûd radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يَكُونَ صِدِّيقًا. وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا»

“Muhakkak ki doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de cennete götürür. Muhakkak kişi doğru söyleye söyleye siddik olur. Muhakkak ki yalan günahkârlığa götürür, günahkârlık da cehenneme götürür. Şüphesiz kişi yalan söyleye söyleye Allah katında çok yalancı olarak yazılır.”⁵⁷

⁵⁷ **Sahih.** Buhârî (10/507 no: 6094) Muslim (2607)

Sabır:

Zorluklara dayanma gücüdür. İmanın kemâline delalet eder. Salih adam; başkalarına eziyet veren değil, kendisine yapılan eziyetlere tahammül eden kimsedir.

Allah Azze ve Celle bu özelliğe sahip olanları cennetle müjdelemiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ
الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

“Sizi, herhalde, biraz korkuyla, biraz açlıkla ve biraz da mal, can ve ürünlerden yana eksiltmekle deneriz; öyleyse sabredenleri müjdele.” (Bakara 155)

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ مِنْ بَعْدِي أَيَّامَ الصَّبْرِ الْمُتَمَسِّكَ فِيهِنَّ بِمِثْلِ مَا أَنْتُمْ
عَلَيْهِ لَهُ كَأَجْرِ خَمْسِينَ عَامِلًا

“Muhakkak ki benden sonra sabır günleri vardır. O günlerde sizin üzerinde bulunduğunuz esaslara tutunanlara

amel eden elli kişinin ecri gibi ecir vardır.”⁵⁸

İbn Mes’ud radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ اَلْمُتَمَسِّكُ فِيهِ بِسُنَّتِي عِنْدَ
اِخْتِلَافِ أُمَّتِي كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ

“İnsanlar üzerine bir zaman gelir, ümmetimin ihtilafı halinde sünnetime tutunan, kor üzerine tutunmuş gibi olur.”⁵⁹

Nuaym b. Ebi Hind rahimehullah’tan: Ebu Mes’ud radiyallahu anh Kufe’den çıktı. Başından su damlıyor, ihrama girmek istiyordu. Ona dediler ki:

“Bize vasiyet et.” O da dedi ki:

أَيُّهَا النَّاسُ اتَّهَمُوا الرَّأْيَ فَقَدْ رَأَيْتُنِي أَهْمٌ أَنْ أَضْرِبَ

⁵⁸ **Muslim'in şartına göre sahih.** Ebu İshak el-Muzekkî el-Muzekkiyyat (88) Şecerî Emali (2170, 2363) el-Hasen b. Ahmed el-Attar, Futya ve Cevabuha (el yazma no:24)

⁵⁹ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Ebu Tahir es-Silefi Meşyehatu'l-Bağdadiye (el yazma, no:11) Hakîm et-Tirmizî Nevadiru'l-Usul (87, 1010) Kelabazi Meaniyu'l-Ahbar (1/374) Ziyau'l-Makdisi el-Munteka Min Mesmuati Merv (591) el-Elbani es-Sahih (2/646)

بِسَيْفِي فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ وَمَعْصِيَةِ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالُوا أَوْصِنَا قَالَ عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ لِيَجْمَعَ
أُمَّةَ مُحَمَّدٍ عَلَى ضَلَالَةٍ قَالَ قَالُوا أَوْصِنَا، فَقَالَ بِتَقْوَى اللَّهِ
وَالصَّبْرِ حَتَّى يَسْتَرِيحَ بَرٌّ أَوْ يُسْتَرَاخَ مِنْ فَاجِرٍ

“Ey insanlar! Şahsi görüşleri itham edin! Nitekim kılıcımı Allah’a isyan ve rasulü sallallahu aleyhi ve sellem’e isyan olan bir şey hususunda vurma görüşünde oldum.” Dediler ki:

“Bize biraz daha vasiyet et.” Dedi ki:

“Size cemaati tavsiye ederim. Zira Allah Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ümmetini asla sapıklık üzerinde bir araya getirmez.” Dediler ki:

“Bize biraz daha vasiyet et.” Dedi ki:

“Allah’tan sakının ve İyi kimseler rahatlayana veya kötü kimselerden yana insanlar rahat edene kadar sabredin.”⁶⁰

⁶⁰ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** İbn Ebî Şeybe (8/672) Hâkim (4/552, 598) Taberânî (17/239) Fesevi Ma'rife (3/276) Hatib el-Fakih ve'l-Mutefakkih (441) İbn Mende Marife (s.260) el-Lalekai İtikad (162)

İffet:

Nefsi arzulardan ve lezzetlerden alıkoymaktır. Bedenin ve ruhun temizliği buna bağlıdır.

Sehl İbnu'l-Hanzaliyye radiyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Uyeyne b. Hısn ve el-Akra b. Hâbis gelip istekte bulundular. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara istediklerinin verilmesini emretti. Muaviye'ye de onların istediklerini yazmasını söyledi. El-Akra mektubunu dürüp sarığına koydu ve gitti. Uyeyne ise mektubunu alıp Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve dedi ki:

"Ey Muhammed! Ben, gördüğün bu mektubu kavmime götürüyorum. Onda ne yazdığını da bilmiyorum." Nebî sallallahu aleyhi ve sellem onu aldı ve baktı. Sonra buyurdu ki:

"Sana verilmesi için emretmiş olduğum şey yazılmış." Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ سَأَلَ مَسْأَلَةً وَهُوَ مِنْهَا غَنِيٌّ فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ
قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْغِنَى الَّذِي لَا يَنْبَغِي مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ؟
قَالَ أَنْ يَكُونَ لَهُ شَبْعُ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ أَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمٍ

"Kim kendisine yetecek malı olduğu halde dilenirse ancak ateşi çoğaltmış olur." Dediler ki:

"Ey Allah'ın rasulü! Kişiye yeterli olup dilenmemesini gerektiren miktar nedir?" Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

buyurdu ki:

“Bir gün bir gece veya bir gece bir gündüz doyuracak kadar olan miktardır.”⁶¹

Şehvetleri sonuna kadar tadan ya da lezzetlere boğulanlar, yüce gayelerden geri durup yerin ve göklerin yaratıcısı Allah'tan yüz çevirenler kastettiğimiz adamlardan değildirler. Bedenleri büyük olan, dilleri hikmetten ve akılları doğru görüşten yoksun olanlar da değil... Bunlar, adam müsveddeleridir. Onlardan bahsetmiyoruz. Bilakis; Kur'ân'ın şu kavliyle işaret ettiği kimseleri kastediyoruz:

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا * وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا * وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا * إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا * وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

“Rahman'ın kulları yeryüzünde ağır ve vakur yürürler.

⁶¹ **Buhârî'nin şartına göre sahih.** Beyhakî (7/25) Ahmed (4/180) Ebû Dâvûd (1629) İbn Hibbân (2/303, 8/187) İbn Huzeyme (2391) İbn Ebi Asım el-Ahad ve'l-Mesani (2074) Taberânî (6/96) İbn Şebbe Tarihu'l-Medine (2/534) Ebu Nuaym Marife (3289) Fesevi Marife (1/159) İbn Zencuye el-Emval (1021) Acurri eş-Şeria (1938) İbn Asakir Tarih (67/157) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned (461)

Cahiller onlara (sataşarak) hitap ettiklerinde onlar “Selamette!” der (geçer)ler. Onlar ki gecelerini rabblerine secde ve kıyam ile geçirirler. Onlar ki: “Rabbimiz! Bizden cehennem azabını geri çevir. Çünkü gerçekten onun azabı kesin bir helâk oluşturmaktadır. Gerçekten o, ne kötü bir durak ve ne kötü bir yerdir” derler. Ve onlar ki, mallarını infak ettiklerinde israf da etmezler, cimrilik de etmezler. Bunun arasında orta bir yol tutarlar.” (Furkan 63-67)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الْحَيَاءَ وَالْعَفَافَ وَالْعِيَّ عِيَّ اللِّسَانِ لَا عِيَّ الْقَلْبِ
وَالْفَقْهَ مِنَ الْإِيمَانِ وَهَنْ مِمَّا يَزِدُّنَ فِي الْآخِرَةِ وَيُنْقِصْنَ مِنَ
الدُّنْيَا وَمَا يَزِدُّنَ فِي الْآخِرَةِ أَكْثَرُ وَإِنَّ الْبَذَاءَ وَالْجَفَاءَ وَالشُّحَّ
مِنَ التَّفَاقِ وَهَنْ مِمَّا يَزِدُّنَ فِي الدُّنْيَا وَيُنْقِصْنَ فِي الْآخِرَةِ وَمَا
يُنْقِصْنَ فِي الْآخِرَةِ أَكْثَرُ

“Şüphesiz ki hayâ, iffetli olmak, kalpte değil de dildeki acizlik ve fıkıh (kavrayışlı olmak) imandandır. Bunlar kişinin ahiretteki kazancını artırır ama dünyadaki kazancını azaltırlar. Ancak ahirette kazandırdıkları dünyada kaybettirdiklerinden daha fazladır.

Edepsizlik, kabalık ve tamahkârlık nifaktandır. Bunlar kişinin ahiretteki kazancını azaltır, dünyadaki kazancını artırır. Ancak ahirette kaybettirdikleri dünyada kazandırdıklarından çok daha fazladır.”

Allah Teâlâ mü'minlerin vasıflarını sayarak şöyle buyurmuştur:

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ * إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ * فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ
ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

“Ve onlar ki, iffetlerini korurlar. Ancak eşleri ve ellerinin sahip olduğu hariç. Bunlarla ilişkilerinden dolayı kınanmış değildirler. Şu halde, kim bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar, haddi aşan kimselerdir.” (Mu'minûn 5-7)

Ebu Hureyre radiyallahu anı'den: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ، يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الْإِمَامُ
الْعَادِلُ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي
الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ،
وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ
اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ، أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ
يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

“Yedi kişiyi Allah’ın gölgesinden başka gölgenin olmadığı günde Allah gölgelendirecektir. Bunlar; adil yönetici, rabbine ibadet üzere yetişen genç, kalbi mescitlere bağlı olan kişi, Allah için birbirini seven, bunun için bir araya gelip, bunun için birbirinden ayrılan iki kişi, mal ve güzellik sahibi bir kadın kendisine çağırıldığında:

“Ben Allah’tan korkarım” diyen kişi, gizlice sadaka verip, sağ elinin infak ettiğini sol eli bilmeyen kişi ve yalnız başına Allah’ı zikrederek gözleri yaşaran kişidir.”⁶²

Ragıb el-İsfehânî şöyle der: “İffet, insanın sahip olduğu güçler arasında sadece şehevî güçle ilgili bir erdem olup şehevî kuvvetle ilgisi de hayvanî zevkler alanıyla, yani mide ve cinsel uzuvla sınırlıdır. Bu ikisi dışındaki güzel renkler, hoş sesler ve muntazam biçimlerle bir ilgisi yoktur...

İffet, hayvânî hazlar noktasında nefsi tutmak, ona hâkim olmaktır. Bu anlamıyla o, açgözlülük olarak niteleyebileceğimiz ifrat ile şehvetin tamamen donmasını ifade eden tefrit arasında bir orta haldir. İffet; kanaat, zühd, gönül zenginliği ve cömertlik gibi erdemlerin anasıdır. Onun yokluğu diğer güzellikleri de bulandırır, övgü giysisinin sıyrılmasına yol açar. Bir kimse iffet ile nitelendiğinde, iffet onun için diğer erdemlere bir delil olur ve güzel ahlâka ulaşmasını kolaylaştırır.

İffetin esası, kalbi bedenî arzular üzerinde düşünmekten alıkoymak, azgınlık ve saldırganlığa yol açabilecek fikirlerden uzak tutmak, kısaca bütün organları kötü davranışlardan korumaktır.

⁶² **Sahih.** Buhârî (660) Muslim (1031)

Kalben iffet sahibi olmayan kimse, kötü arzulardan ve kötü zanlardan kurtulamayacaktır ki bunlar her türlü çirkinliğin anasıdır. Çünkü başka birinin sahip olduğu bir şeyin kendisinin olmasını dileyen biri, ona haset etmiş olur. Haset ise bir süre sonra düşmanlık ve nefrete yol açar. Düşmanlık ve nefret elbet bir şekilde kavgaya zemin hazırlayacak ve belki de o kimsenin canına kastetmesine neden olacaktır.

Aynı şekilde kötü zanda bulunan kimse de düşmanca duygular besleyecek, saldırganlaşacak ve Allah'ın koyduğu sınırları aşabilecektir. Allah Teâlâ her ikisini de yasaklayarak şöyle buyurur:

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ

“Allah’ın bazınızı bazınıza üstün kıldığı şeyleri temennî etmeyin.” (Nisa 32)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ
الظَّنِّ إِثْمٌ

“Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının. Zira zannın bir kısmı günahdır.” (Hucurat 12) Allah Teâlâ bu iki ayetiyle türlü rezillik ve kötülüğün dallanıp budaklandığı iki ağacın kökünden kesilmesini emretmiş bulunmaktadır.

Bir insanın tamamen iffetli biri olabilmesi için, eli, dili, kulağı ve gözüyle iffetli olması gerekir. Mesela dili iffetli olmayan biri alaycı olacak, başkalarının sırlarını araştırarak, gıybet edecek, iğneleyecek, söz taşıyacak veya kötü lakaplar takacaktır.

Gözü iffetli olmayan biri harama bakacak, bayağı şehvetleri tahrik eden dünya hayatının ziynetlerini seyredecektir.

Kulağı iffetli olmayan biri çirkin söz ve müzikler dinleyecektir. Bütün organlarda iffetin temeli, sahiplerinin onları akıl ve dinin gösterdiği sınırlarda tutup hevâ ve arzulara yönelmelerine izin vermemeleridir.

Bil ki, iffetli görünmeye çalışarak çekingen davranan biri şunlara riâyet etmedikçe iffetli biri olamaz: Herhagi bir şeyden çekinmesi; daha fazlasını umduğu, işine gelmediği, arzusunu uyandırmadığı, arkasından bir tehlike sezdiği, kendisine yasaklanmış olduğu veya cehaleti nedeniyle o şeyi hakkıyla bilmediği gibi bir gerekçeye dayanmamalıdır. Bunların hiçbirisi iffet kapsamına girmez. Kimi avcılık, kimi tedavi, kimi yaşlılık ve acizlik, kimi de cehaletle ilgilidir.⁶³

⁶³ Ragıb el-İsfehani, ez-Zeria (s.237-238)

Gayret/Kıskançlık

Ragıb el-İsfehânî rahimehullah şöyle demiştir: “Kıskançlık, insanın değer verdiği kimseleri koruma saikiyle hissettiği öfkedir. Genelde hanımlarla ilgili olarak yaşanır. Allah Teâlâ insanlara bahşettiği bu kuvvet ile soyun ve nesebin korunmasını sağlamıştır. Bu meyanda şöyle denilmiştir:

“Erkeklerine kıskançlık verilen her milletin kadınlarına da iffet verilmiştir.” Kıskançlık, insanın hayatta yönlendirmesi gereken şu üç alanda da kullanılan bir kuvvettir: Kişinin kendini idaresinde, evinin ve ailesinin idaresinde, şehrinin ve çevresinin idaresinde. Bu yüzden şöyle denilmiştir:

“Kıskançlık sadece erkeğin eşini müdafaa etmesi olmayıp, buna ihtiyacı olan herkesi müdafaa etmesidir.”

Yine: “Kıskançlık, bütün zayıfları savunmaktır” denilmiştir. Bunu hak etmeyen kimseler katında ise nimetten hoşlanmama olarak adlandırılır. Kıskançlık, insanî güçlerden biri olarak bütün insanlarda bulunmuş olsa da Araplarda çok özel bir yere sahip olmuştur. O kadar ki, bir Arab’ın avlusuna sığınan kimse, düşmanı bile olsa, bu duygusunun ve komşuluğun etkisiyle onu savunurdu...”⁶⁴

Abdullah b. Mes'ud radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

⁶⁴ Ragıb el-İsfehânî, ez-Zeria (s.260, 261)

مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ

"Allah'tan daha kıskanç kimse yoktur. Bu yüzden çirkinlikleri haram kılmıştır."⁶⁵

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ

"Şüphesiz Allah kıskançtır. Allah'ın kıskançlığı, mümin kimsenin Allah'ın haram kıldığı bir şey işlemesi hususundadır."⁶⁶

Sa'd b. Ubâde radiyallahu anh: "Eğer hanımım ile beraber birisini görürsem dört şahidi beklemezsizin onu kılıçla paramparça ederim" demesi üzerine Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَتَعْجَبُونَ مِنْ غَيْرَةِ سَعْدٍ، وَاللَّهِ لَأَنَا أَغْيَرُ مِنْهُ، وَاللَّهُ أَغْيَرُ
مِنِّي، وَمِنْ أَجْلِ غَيْرَةِ اللَّهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا
بَطَنَ

⁶⁵ **Sahih.** Buhari (5220), Muslim (2760)

⁶⁶ **Sahih.** Buhârî (5223), Müslim (2761-62)

“Sad’ın kıskançlığına şaşıyor musunuz? Ben Sad’dan daha kıskancım ve Allah da benden daha kıskançtır. Bu yüzden Allah, çirkinliklerin açığını da gizlisini de haram kılmıştır.”⁶⁷

el-Hasen el-Basrî rahimehullah şöyle derdi: "Kadınlarınızın çarşılarda kalabalıklara karışmasına izin mi veriyorsunuz? Allah kıskanmayan kimseyi çirkinleştirsın."

İbn Mesud radiyallahu anh dedi ki; "Kıskanç olmayan erkek ayıplanır."⁶⁸

Şeyh Bekr Ebu Zeyd rahimehullah şöyle demiştir: "Gayret (kıskanma)nın zıddı deyyusluktur. Gayyur (kıskanç) kelimesinin zıddı da; deyyustur. Deyyus ise; kendi namusu olan kadınların kötülüklerine ses çıkarmayan ve bundan dolayı onları kıskanmayan kimse demektir."⁶⁹

Ömer radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ الْعَاقُ بِوَالِدَيْهِ وَالذَّيُّوْتُ
وَرَجُلَةٌ النَّسَاءِ

⁶⁷ **Sahih.** Buhari (7416) Müslim (1499) Ahmed (4/248) Hâkim (4/398) İbn Hibban (13/86) Taberani (20/389) Darimi (2282) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1135)

⁶⁸ Abdulmelik b. Habib el-Gaye ve'n-Nihaye (353) Ebu'l-Leys Semerkandi Bustanu'l-Arifin (s.368)

⁶⁹ Bekr Ebu Zeyd, Hirasetu'l-Fadile (tercümesi s.112)

“Şu üçü cennete giremez: ana babasına isyan eden, deyyus ve erkeklere benzeyen kadın.”⁷⁰

İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ، وَلَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ: الْعَاقُ لَوَالِدَيْهِ، وَالْمَرْأَةُ الْمُتَرَجِّلَةُ - الْمُتَشَبِّهَةُ
بِالرِّجَالِ - وَالذَّيُّوثُ. وَثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ:
الْعَاقُ لَوَالِدَيْهِ، وَمُذْمِنُ الْخَمْرِ، وَالْمَنَّانُ بِمَا أُعْطِيَ

“Şu üçü cennete giremez ve kıyamet gününde Allah onlara bakmaz: ana babasına isyan eden, erkeklere benzeyen kadın ve deyyus. Şu üçüne de Allah kıyamet gününde bakmaz: ana babasına isyan eden, içkiye devam eden ve verdiği başa kakan.”⁷¹

İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

⁷⁰ **Hasen.** Ziyau'l-Makdisi Muhtare (198) Taberi Tehzibu'l-Asar (1554) Deylemi (2506)

* **İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan:** Deylemî (7621)

⁷¹ **Sahih.** Ahmed (2/134) Nesai (2562) Hâkim (1/144) Ebu Ya'la (9/408) Bezzar (12/269, 270) Taberani (12/302) Beyhaki (10/226) Beyhaki Şuab (7/412) Elbani Sahihu't-Tergib (2366) es-Sahiha (674, 1397)

ثَلَاثَةٌ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ: مُدْمِنُ الْخَمْرِ، وَالْعَاقُ،
وَالدَّيُّوثُ الَّذِي يُقَرِّ فِي أَهْلِهِ الْخَبَثَ

“Allah şu üçüne cenneti haram kıldı: içkiye devam eden, ana babasına isyan eden ve ailesinin işlediği kötülükleri kabullenen deyyus.”⁷²

Ammar b. Yasir radiyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ الدَّيُّوثُ وَالرَّجُلَةُ مِنَ النِّسَاءِ وَالْمُدْمِنُ
الْخَمَرِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الدَّيُّوثُ؟ قَالَ الَّذِي لَا يُبَالِي مَنْ
دَخَلَ عَلَى أَهْلِهِ

“Deyyus, erkeklere benzeyen kadın ve içki bağımlısı cennete giremez.” Denildi ki:

“Ey Allah’ın rasulü! Deyyus nedir?” Şöyle buyurdu:

“Ailesinin yanına girene aldırmayan kimsedir.”⁷³

⁷² **Sahih ligayrihi.** Ahmed (2/69, 128)

⁷³ **Sahih ligayrihi.** Tayalisi (642) Beyhaki Şuab (7/412) Ebu Nuaym Marife (5219) Sehavî el-Ecvibetu'l-Mardiyye (111) Elbani Sahihu'l-Cami (3062) Sahihu't-Tergib (2071, 2367) el-Elbani Cilbabu'l-Mer'e'de 65

Malik b. Uhamir radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الصُّقُورِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا
قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الصُّقُورُ؟ قَالَ الَّذِي يُدْخِلُ عَلَى أَهْلِهِ
الرِّجَالَ

“Allah kıyamet günü “sukûr”un iyiliğini kabul etmez.”

Dedik ki:

“Ey Allah'ın rasulü! Sukûr nedir?” buyurdu ki:

“Hanımının yanına erkekleri sokan kimsedir.”⁷⁴

Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْغَيْرَةُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْمِذَاءُ مِنَ التَّفَاقِقِ قَالَ: قُلْتُ: مَا
الْمِذَاءُ؟ قَالَ: الَّذِي لَا يَغَارُ

(s.146) Ebu Amr b. Muhenned'in el-Muntehab'ından (2/268) nakletmiştir.

⁷⁴ **Hasen ligayrihi.** Buhari Tarih (7/304) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (408) Taberani (19/294) Bezzar Keşfu'l-Estar (1489) İbn Ebi Asım, el-Ahad ve'l-Mesani (2639) Ebu Nuaym Marife (6016) Beyhaki Şuab (7/412) İbn Asakir (56/519) Sehavî el-Ecvibetu'l-Mardiyye (111)

“Kıskançlık imandan, mizâ ise nifaktandır.” Ben:

“Mizâ nedir?” dedim. Buyurdu ki:

“Kıskanmayandır.” Diğer rivayette: **“Mezâ; deyyustur”** şeklindedir.⁷⁵

El-Haris b. Nevfel radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ بِيَدِهِ: خَلَقَ آدَمَ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ وَكَتَبَ التَّوْرَةَ بِيَدِهِ وَغَرَسَ
الْفِرْدَوْسَ بِيَدِهِ، وَقَالَ: وَعِزَّتِي، لَا يَسْكُنُهَا مُدْمِنْ خَمْرٍ، وَلَا
دِيُوثُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ عَرَفْنَا مُدْمِنَ الْخَمْرِ، فَمَا
الدِّيُوثُ؟ قَالَ مَنْ يَقْرَأُ الشُّعْرَ لِأَهْلِهِ

“Muhakkak ki Allah Tebârek ve Teâlâ üç şeyi eliyle yaratmıştır: Âdem aleyhi's-selâm'ı eliyle yaratmış, Tevrat'ı eliyle yazmış, Firdevsi eliyle dikmiş ve şöyle buyurmuştur:

⁷⁵ **Hasen.** Bezzar (Keşfu'l-Estar 1490) Abdulhak el-İşbilî Ahkamu's-Sugra (2/635) İbn Batta el-İbane (925) Deylemi (4326) Kudâi (154) Mervezî Tazimu Kadri's-Salat (490-492) Ebu Nuaym Sifatu'n-Nifak (180)

* **Zeyd b. Eslem'den mursel** olarak şahidi: Ma'mer b. Raşid el-Cami (111) Beyhaki (10/225) Beyhaki Şuab (10797)

“İzzetime yemin olsun ki bunda içkiye devam eden ve deyyûsu yerleştirmem.” Dediler ki:

“Ey Allah’ın rasulü! Deyyûs nedir?” Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ailesinin işlediği kötülükleri onaylayan kişidir.”⁷⁶

Selefin Gayreti

Ali b. Ebi Talib radiyallahu anh, kadınlar ile erkeklerin karışmasına karşı çıkarak şöyle demiştir:

أَلَا تَسْتَحْيُونَ، أَوْ تَغَارُونَ، فَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ نِسَاءَكُمْ
يَخْرُجْنَ فِي الْأَسْوَاقِ يُزَاحِمْنَ الْعُلُوجَ

“Hiç utanmıyor musunuz? Hiç kıskanmıyor musunuz? Duyduğuma göre kadınlarınız çarşılar çıkıyor ve acem kâfirlerinin kalabalığı arasına giriyormuş!” Rüsteh’in rivayetinde:

⁷⁶ **Hasen.** İbn Ebi'd-Dunya Sıfatu'l-Cenne (39) Ziyau'l-Makdisi, Sıfatu'l-Cenne (33) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (410) Beyhaki el-Esma ve's-Sıfat (692)

* **Ali radiyallahu anh'den zayıf** isnadla: Deylemi (675) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 717)

* **Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh'den zayıf** isnadla: Darekutni el-Mu'telef ve'l-Muhtelif (2/30) Hatib Muvazzahu Evham (1/539) isnadında Cisir b. Ferkad çok zayıftır.

“Kıskanmayanda hayır yoktur” ifadesi de vardır.⁷⁷

Enes radiyallahu anh'den; “Ömer radiyallahu anh dedi ki; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e;

“Ey Allah'ın Rasulü! Senin yanına iyiler de, kötüler de giriyor. Müminlerin annelerine hicabı emretsen” dedim. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle hicap ayetini indirdi.”⁷⁸

İbn Ebi Muleyke'den: “İbn Ömer radiyallahu anhuma, karısının duvarın arkasında bir adamla konuştuklarını duydu. İbn Ömer radiyallahu anhuma onların aralarında akrabalık olduğunu bilmiyordu. Bunun üzerine hurma çubukları toplayıp geldi ve dallar ot gibi ayrılıncaya kadar onu dövdü.”⁷⁹

Muaz radiyallahu anh hanımının pencereden baktığını gördüğünde hanımını dövdü. Bir defasında da hanımının, yarısını yemiş olduğu bir elmayı hizmetçisine verdiğini gördü ve yine onu dövdü.⁸⁰

⁷⁷ **Hasen.** Ahmed (1/133) Begavi Şerhu's-Sunne (9/270) İbnu'l-Esir en-Nihaye (3/286) İbn Hacer el-Askalani İtrafu'l-Musnedi'l-Mu'teli (6428) İbnu'l-Cevzi Ahkamu'n-Nisa (s.110) (Rusteh'den naklen: Kenzu'l-Ummal (8735) Semerkandi Bustan (880) es-Suyuti er-Ruheybani Metalibu Uli'n-Nehy (15/407) Ahmed Şakir isnadının sahih olduğunu söylemiştir. Musned (2/254-255)

⁷⁸ **Sahih.** Buhari (4213, 4512) Ahmed (1/24, 36) Tayalisi (41) Bezzar (1/290) Beyhaki (7/87) İbn Hibban (15/319)

⁷⁹ **Sahih mevkuf.** Haraiti İtilalu'l-Kulub (724)

⁸⁰ **Hasen mevkûf.** İbn Sad (3/586) Haraiti İtilal'ul-Kulub (725) İbn Asakir (58/441) Begavi Mucemu's-Sahabe (5/277) Kutu'l-Kulub (4/328) İbnu'l-Cevzi el-Muntazam (2/18) İbnu'l-Cevzi Ahbaru'n-Nisa (s.84) İbnu'l-Kayyim Ravzatu'l-Muhibbin (s.299) rivayet yollarıyla hasendir.

Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Musa er-Râzî şöyle anlattı: “Rey şehrinde h.286 yılında dedem Kadı Musa b. İshak’ın bir meclisinde bulundum. Bir kadının velileri, kadının kocasını, Kadı Musa b. İshak’a şikâyet ederek onun üzerindeki mehrinin beş yüz dinar olduğunu iddia ettiler. Kocasını bunu inkâr etti. Bunun üzerine şahitler çağırıldı. Şahitlerden biri kadını görmek isteyip ona kalkmasını işaret etti. Kadın da ayağa kalkınca, kocası:

“Ne yapıyorsunuz?” dedi. Kadının vekili:

“Hanımına bakacaklar, onu tanımaları için yüzünü görmeleri lazım” dedi. Adam dedi ki:

“Ben hanımımın bende beş yüz dinar altın alacağı olduğuna dair kadiyi şahit tutuyorum. Sakın eşimin yüzünü açmayın!” Bunun üzerine kadın dedi ki:

“Kadiyi şahit tutuyorum ki, mehrimi kocama bağışladım.” Kadı dedi ki: “Bunu güzel ahlak olarak kayda geçin.”⁸¹

⁸¹ **Sahih maktu.** Hatibu'l-Bağdadi, Tarih (13/52) Beyhaki Şuabu'l-İman (7/413) Sem'ani, el-Ensab (2/313) İbn Asakir Tarih (60/394) Sehavî, el-Ecvibetu'l-Mardiye (2/441) el-Elbani Cilbabu'l-Mer'e (s.113)

Rıza ve Kanaat:

Rıza, kalbin mutmain olmasına ve ümitsizlikten uzak durmaya dâhildir. Kanaat ise tükenmez bir hazinedir.

Ka'b b. Malik radiyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا ذُبَّانٍ جَائِعَانِ أَرْسَلَا فِي زَرِيبَةٍ غَنِمَ أَفْسَدَ بِهِ مِنْ
حَرْصِ الرَّجُلِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ

“Koyun sürüsüne salınan iki aç kurt, kişinin mala ve makama olan hırsının dinine verdiği zarardan daha fazla zarar veremez.”⁸²

Sa'd radiyallahu anh'den rivayet ediyor: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنِّي لَا أَعْلَمُ شَيْئًا يُقَرِّبُكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ وَيُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ
إِلَّا قَدْ أَخْبَرْتُكُمْ بِهِ وَلَا أَعْلَمُ شَيْئًا يُقَرِّبُكُمْ مِنَ النَّارِ وَيُبَاعِدُكُمْ

⁸² **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** İbn Ebî'd-Dunya İslahu'l-Mal (14) Dârimî (2772) İbn Hibbân (8/24) İbn Ebî Şeybe (8/136) Ahmed (3/456, 460) Tirmizî (2376) Nesâî Sunenu'l-Kubrâ (11796) Taberânî (19/96) Begavî Şerhu's-Sunne (4054) Hakîm et-Tirmizî Nevadiru'l-Usul (1571) Mizzî Tehzibu'l-Kemal (17/370) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned (1094)

مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا قَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ أَلَا وَإِنَّ الرُّوحَ الْأَمِينَ نَفَثَ فِي
رُوعِي أَنَّهَا لَنْ تَمُوتَ نَفْسٌ حَتَّى تَسْتَكْمِلَ أَقْصَى رِزْقِهَا وَإِنْ
أَبْطَأَ عَنْهَا فَاتَّقُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ وَلَا
يَحْمِلَنَّكُمْ اسْتِبْطَاءُ شَيْءٍ مِنَ الرِّزْقِ أَنْ تَطْلُبُوهُ بِشَيْءٍ مِنْ
مَعْصِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُدْرِكُ مَا عِنْدَهُ إِلَّا
بِطَاعَتِهِ

“Muhakkak ki ben sizi cennete yakınlaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak ne biliyorsam size haber verdim. Sizi cehenneme yaklaştıracak ve cennetten uzaklaştıracak ne biliyorsam sizi ondan yasakladım. Dikkat edin! Ruh-u'l-Emin (Cebrail aleyhi's-selâm) şuuruma şunu üfledi:

“Hiçbir can kendisinden gecikmiş olsa dahi rızkının sonunu tamamen almadan ölmeyecektir. Allah Azze ve Celle'den sakının ve telebinizi güzel yapın. Rızıktan bir şeyin gecikmesi sizi Allah Azze ve Celle'ye ma'siyete sürüklemesin. Muhakkak ki Allah Azze ve Celle'nin katındakilere, O'na itaat etmekle ulaşılır.”⁸³

⁸³ **Muslim'in şartına göre sahih.** İbn Bişran Emali (1411)

* **İbn Mes'ud radiyallahu anh'den sahih:** İbn Ebî Şeybe (8/129) Hennad Zühd (494) İshak b. Rahuye'den: Metalibu'l-Aliye (927) Hâkim (2/5) Hatib el-Muttetefak ve'l-Mufterak (1827) Ebu Bekr eş-Şafii Fevaid

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ الْغِنَاءُ كَثْرَةُ الْعَرَضِ وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ وَاللَّهِ
مَا أَخْشَى عَلَيْكُمْ الْخَطَأَ وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمْ الْعَمَدَ وَاللَّهِ مَا
أَخْشَى عَلَيْكُمْ الْفَقْرَ وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمْ التَّكَاثُرَ

"Zenginlik mal çokluğuyla değildir. Lakin asıl zenginlik gönül zenginliğidir. Vallahi sizin hakkınızda fakirlikten korkmuyorum, lakin sizin için (malı) çoğaltma yarışına girmenizden korkuyorum. Sizin için hata etmenizden de korkmuyorum. Lakin sizin için kasıtlı yaptıklarınızdan korkuyorum."⁸⁴

(18) İbn Aleviyye el-Kattan Fevaid (33) Darekutni el-İlel (5/273) Beyhakî Şuabu'l-İman (7/299) Begavi Şerhu's-Sunne (4111-13) el-Elbani es-Sahiha (2866)

* **Cabir radiyallahu anh'den sahih:** Hâkim (2/5, 4/361) İbn Hibbân (8/33, 34) İbnu'l-Carud (556) İbn Mâce (2144) Taberânî Evsat (3/268, 9/38) Kudai (1152) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (3/165, 7/158) Beyhakî (5/264)

* **Huzeyfe radiyallahu anh'den hasen ligayrihi:** Bezzar (7/314) Hakîm et-Tirmizî Nevadiru'l-Usul (960) İbn Adiy el-Kamil (6/225)

* **Ebu Uname radiyallahu anh'den hasen ligayrihi:** Taberânî (8/166, 194) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (10/26)

* **el-Muttalib b. Abdillâh b. Hanteb'den mürsel:** Şafii Musned (s.233) Ali b. Hucr Hadisu İsmail b. Cafer (367) Begavi Şerhu's-Sunne (4110)

⁸⁴ **Muslim'in şartına göre sahih.** Ebu'l-Fevaris ez-Zeynebî Emali (68) Ahmed (2/308, 539) Buhârî Edebu'l-Mufred (276) İbn Hibbân

Cömertlik:

Bu, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bize kalplerin her kötülükten arınması için tavsiye ettiği yüce bir özelliktir. Cömertlik ihtiyaç anında bilinir.

Ebu Zerr radiyallahu anı dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللَّهُ تَعَالَى الْبَخِيلُ وَالْمَنَّانُ وَالْفَاجِرُ

“Allah Teâlâ şu üç tür kimseyi sevmez: Cimri, yaptığı iyiliği başa kakan ve facir (açıktan günah işleyen) kimseler.”⁸⁵

Abdullah b. Amr radiyallahu anhumadan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hutbe verip şöyle buyurdu:

إِيَّاكُمْ وَالشُّحَّ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالشُّحِّ،

(8/17) Hâkim (2/582) Bezzar (16/222) Ebu Zur'a ed-Dımeşki Fevaidu'l-Muille (131) İbnu'l-A'rabi Mu'cem (2212) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (4/98) İbnu'l-Munzir el-Evsat (8964) Ebu Cafer İbnu'l-Buhteri Musannefat (67) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned (1349)

⁸⁵ **Muslim'in şartına göre sahih.** Hatib el-Bağdadî el-Buhala (41) Hâkim (2/98) Ahmed (5/151) Tayalisi (470) Bezzar (9/347) Taberânî (2/152) Taberî Tehzibu'l-Asar (1352-53) İbnu'l-Mubarek el-Cihad (47) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (575) Şeceri Emali (935) Tahavi Şerhu Muşkili'l-Asar (2782) Beyhakî Şuab (7/80)

أَمَرَهُمْ بِالْبُخْلِ فَبَخِلُوا، وَأَمَرَهُمْ بِالْقَطِيعَةِ فَقَطَعُوا، وَأَمَرَهُمْ
بِالْفُجُورِ فَفَجَرُوا

“Tamahkârlıktan sakının. Çünkü sizden öncekiler tamahkârlık ile helak oldular. Cimrilik duyguları onlara cimri davranmayı emretti, onlar da cimrilik ettiler. Kendilerine akrabalık bağlarını kesmeyi emretti, onlar da akrabalık bağlarını kestiler. Kendilerine günah işlemeyi emretti, onlar da günah işlediler.”⁸⁶

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ، إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ، فَيَقُولُ
أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا، وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ
مُؤْمِسًا تَلَفًا

“Kulların sabahına erdiği hiçbir gün yoktur ki onda iki melek inerek, birisi:

“Allah'ım! Malını infak edene halef ver” diğeri de:

⁸⁶ **Sahih.** Ebu Davud (1698) Hâkim (1/576) Ahmed (2/191)

“Allah'ım! Malını vermeyene telef ver” demesinler.”⁸⁷

Enes radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ: هَوَى مُتَّبِعٌ وَشَحٌّ مُطَاعٌ وَاعْجَابُ
الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ

“Üç şey helak edicidir: Tabî olunan bir hevâ, boyun eğilen bir tamahkârlık ve kişinin kendisini (bir rivayette kendi görüşünü) beğenmesi.”⁸⁸

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، يَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّ تُعْطِيَ الْفَضْلَ
فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، وَإِنْ تُمْسِكْهُ فَهُوَ شَرٌّ لَكَ، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ،
وَلَا يَلُومُ اللَّهُ عَلَى الْكَفَافِ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى

“Muhakkak ki Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

“Ey Âdemoğlu! Eğer fazladan verirsen bu senin için

⁸⁷ **Sahih.** Buhârî (1442) Muslim (1010)

⁸⁸ **Sahih ligayrihi.** Ebu's-Şeyh, Tabakat (2/59) Şecerî, Emalî (2527)
El-Elbani, Sahihu'l-Cami (3039)

hayırlıdır. Eğer elinde tutarsan, bu senin için şerdir. (Vermeye) en yakınlarından başla. Allah yeter miktardaki maldan sorgulamaz. Yukarıdaki (veren) el, aşağıdaki (alan) elden üstündür.”⁸⁹

Ebu Hureyre radiyallahu anh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبِ عَبْدٍ الْإِيمَانُ وَالشُّحُّ

“Şu iki şey bir kulun kalbinde bir arada bulunmaz: İman ve tamahkârlık.”⁹⁰

Zeyd b. Eslem dedi ki: “Cimri; malından Allah’ın hakkını eda etmeyen kimsedir.”⁹¹

⁸⁹ **Sahih.** Ahmed (2/362) Taberani Evsat (1/26)
⁹⁰ **Hasen.** İbn Hibban (8/43) Hâkim (2/82) Nesai (3114) Ebu Avane (4/476) Ahmed (2/340) Buhari Tarihu'l-Kebir (4/307) İbn Bişran Emali (1448)

⁹¹ **Hasen.** İbn Ebî Hâtim (5322)

Îsâr

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: "Bir adam Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve:

"Ey Allah'ın rasulü! Yoksulluğum son raddesine geldi. Fakirlikten iyice bunaldım" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onu, bir şeyler vermeleri için hanımlarına gönderdi. Fakat onların yanında da ona verebilecekleri bir şey yoktu. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabına döndü ve buyurdu ki:

"Bu adamı bu gece misafir edecek kimse yok mu? Allah ona rahmet eylesin." Ebu Talha el-Ensari radiyallahu anh kalktı ve:

"Ey Allah'ın rasulü! Ben misafir ederim" dedi ve onu alıp ailesine geldi. Hanımına:

"Bu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in misafiridir. Ondan bir şey esirgeme" dedi. Kadın:

"Allah'a yemin olsun ki, çocukların yiyeceğinden başka hiçbir şeyimiz yok" dedi. Ebu Talha:

"Çocuklar akşam yemeği istedikleri zaman onları uyut. Sonra gel ışığı söndür. Biz de karınlarımızı bağlar, böylece açlığa katlanırsınız" dedi ve çocukların yiyeceğini misafire ikram ettiler. Sabah olunca misafir kalktı ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına vardı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Allah falan adam ve filan kadına güldü" buyurdu ve Allah Teala şu ayeti indirdi:

“Kendileri fakirlik içinde bulunsalar dahi öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimrilik ve bencilliğinden korunmuşsa, işte onlar kurtuluşa erenlerin kendileridir.”
(Haşr 9)⁹²

Muaz b. Enes el-Cuhenî radiyallahu anh'den: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: “Ey imanın en üstünü nedir?” diye sordum.

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تُحِبَّ لِلَّهِ، وَتُبْغِضَ فِي اللَّهِ وَتُعْمَلَ
لِسَانَكَ فِي ذِكْرِ قَالَ وَمَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ وَأَنْ تُحِبَّ
لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ وَتَكْرَهُ لَهُمْ مَا تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ، وَأَنْ
تَقُولَ خَيْرًا أَوْ تَصْمُتَ

“Allah için sevmen ve Allah için buğzetmen, dini Allah'ı zikretmekte kullanmandır” buyurdu. Ona:

“Ey Allah'ın rasulü! Başka?” diye sordum. Buyurdu ki:

“Kendin için sevdiğini diğer insanlar için de sevmen, kendin için istemediğini başkaları için de istememendir. Yine ya hayır konuşman, ya da susmandır.”⁹³

Enes b. Malik radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu

⁹² **Sahih.** Buhari (4889) Muslim (2054) Tirmizi (3304) Taberî (22/528) Hâkim (4/130) Beyhaki el-Esma ve's-Sifat (979)

⁹³ **Sahih ligayrihi.** Ahmed (5/247) Taberani (20/153)

aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُحِبَّ لِحَارِهِ - أَوْ قَالَ: لِأَخِيهِ - مَا
يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

“Kul, kendisi için istediğini komşusu veya din kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz.”⁹⁴

⁹⁴ **Sahih.** Ahmed (3/176, 251, 272, 278) Buhari (13) Muslim (45)

Hilm:

Öfke anında nefse hâkim olmak ve sabırla süslenmektir. Öfkelerini yutanlar için Allah katında yüce konumlar vardır. Hilim, öfke anında bilinir. Öfkelendiği zaman da öfkesi Allah Azze ve Celle için olmalıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ
عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

“Bollukta ve darlıkta, Allah yolunda sarfeden. Öfkelerini yutan ve insanların kusurlarını bağışlayan kimselerdir. Attan, iyilik edenleri sever.” (Al-i İmran 134)

İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem el-Eşec b. Abdilkays’a şöyle buyurdu:

إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمُ، وَالْأَنَاءُ

“Muhakkak ki sende Allah’ın sevdiği iki özellik vardır: Hilm (ağırbaşlılık) ve ağırkanlılık (acele etmemek).”⁹⁵

Enes b. Malik radiyallahu anıh’den: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ كَفَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهُ عَذَابَهُ وَمَنْ خَزَنَ لِسَانَهُ

⁹⁵ **Sahih.** Muslim (17) Ebû Dâvûd (5225)

سَتَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَوْرَتَهُ وَمَنِ اعْتَذَرَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَبْلَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ
وَتَعَالَى عُذْرُهُ

“Kim öfkesini engellerse Allah Azze ve Celle de ondan azabını engeller. Kim dilini korursa Allah Azze ve Celle de onun kusurunu örter. Kim mazereti kabul ederse Allah Subhanehu ve Teâlâ da onun mazeretini kabul eder.”⁹⁶

İbn Ömer radiyallahu anhumâ’dan: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا تَجَرَّعَ عَبْدٌ جُرْعَةً أَفْضَلَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ
يَكْظُمُهَا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ تَعَالَى

“Kul, Allah Azze ve Celle katında Allah Teâlâ’nın vechini dileyerek yuttuğu öfkeden daha üstün bir şey yudumlamamıştır.”⁹⁷

⁹⁶ **Buhârî’nin şartına göre sahih.** İbn Bişran Emali (559) Ebû Ya’lâ (7/302) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (6/81, 82, 7/296) İbn Şahin et-Tergib (394) Beyhakî Şuab (6/315) Hatib el-Muttefak ve’l-Mutterak (550) Acurri es-Semanun (42) İbn Ebi Asım ez-Zuhd (47) Dulabî el-Kuna (1071, 1082, 1353) Haraiti Mesaviu’l-Ahlak (321) İsmail el-İsbehani et-Tergib ve’t-Terhib (790) el-Elbani es-Sahihâ (2360)

⁹⁷ **Buhârî ve Muslim’in şartlarına göre sahih.** Ahmed (2/128) Buhârî Edebu’l-Mufred (1318) Ziyau’l-Makdisi el-Muhtare (13/168) İbn Mâce (4189) İsmail el-Esbehani et-Tergib ve’t-Terhib (2265) Taberânî Evsat (7/205) Beyhaki Şuabu’l-İman (6/314) Mukbil b. Hadi Sahihu’l-Musned Mimma Leyse Fi’s-Sahihayn (727)

Rıfk:

Yumuşak davranış, övülmüş ahlak özelliklerinin önde gelenlerindendir. Bu özellikle kalp kasvetten/katılıktan temizlenir. Bu özellik güzel muameleyi sağlar ve insanlar arasındaki bağları güçlendirir.

Yumuşaklık, ağırdan almak ve acele etmemek Allah'ın sevdiği ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in teşvik ettiği özelliklerdendir. Bu hayrın elde edilmesine bir sebeptir. Zira bunda Müslümanlar arasında merhametin yayılması, ülfet ve şefkat vardır. Kabalık, sertlik ve şiddet Allah'ın sevmediği, kınanmış huylardandır. İslâm bu huylardan uzaklaştırmıştır. Müslümanın bunlardan uzaklaşması gerekir. Zira bu huylar ancak kibir ve zorbalıktan meydana gelir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظًا
الْقَلْبِ لَآنْفَضُوكَ مِنْ حَوْلِكَ

“Allah'tan bir rahmet dolayısıyladır ki, sen onlara karşı yumuşak davrandın; eğer kaba, katı kalbli olsaydın, elbette etrafından dağılır giderlerdi.” (Âl-i İmran 159)

Ebu Hureyre radiyallahu anı'den: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرِّفْقِ مَا لَا
يُعْطِي عَلَى الْعَنْفِ

“Muhakkak ki Allah Azze ve Celle Refiktir, rıfkı (yumuşak davranışı) sever. Sertlik sebebiyle vermediği şeyi yumuşak davranış sebebiyle verir.”⁹⁸

İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Musamaha göster ki, sana da musamahalı olunsun.”⁹⁹**

Aişe radiyallahu anha’dan: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُتْرَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا

⁹⁸ **Buhârî'nin şartına göre sahih.** Ebu Mansur el-İsfehani Erbaun (24) İbn Hibbân (2/310) İbn Mâce (3688) Nesâî Sunenu'l-Kubrâ (7702) İshak b. Rahuye (452) Bezzar (14/345, 16/152) Taberânî Musnedu's-Şamiyyin (2383) Ebu's-Şeyh Tabakat (692) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (8/306) Haraiti Mekarimu'l-Ahlak (684, 691) ed-Dulabi Kuna (1336) Hennad Zühd (1430) İbn Mende Tevhid (175) Ebu Bekr el-Mutarriz Fevaid (82) Darekutni el-Efrad (36)

⁹⁹ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Ebu'l-Hasen Ali es-Sukerî el-Harbiyyat (32) Ahmed (1/248) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (11/213) Hadisu Ebi'l-Fadl ez-Zuhri (371) Taberânî Mu'cemu'l-Evsat (5/211) Haris b. Ebi Usame Musned (1081) Temmam Fevaid (718-19) Kudai Musnedu's-Şihab (648) Deylemi (1760) Belazuri Ensab (4/52) İbn Asakir Tarih (32/230, 45/118, 351, 63/277-79) Zehebî Mu'cemu's-Suyuh (2/7) el-Elbani es-Sahih (1456)

شأنه

“Muhakkak ki yumuşaklık bir şeyde bulunduğunda mutlaka onu süsler, bir şeyde bulunmazsa mutlaka onu da lekeler.”¹⁰⁰

Cerir b. Abdillâh radiyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Rıfk'tan (yumuşaklıktan) mahrum olan hayırdan mahrum kalır.”¹⁰¹

İbn Mes'ud radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ،
عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ

“Dikkat edin! Size cehenneme haram olanları veya kendisine cehennem haram olduğu kimseleri haber vereyim: cana yakın, ağırbaşlı ve kolaylaştırıcı olan her kimsedir.”¹⁰²

¹⁰⁰ **Sahih.** Muslim (2594) Ebû Dâvûd (4808)

¹⁰¹ **Sahih.** Muslim (2592) Ebû Dâvûd (4809)

¹⁰² **Sahih.** Tirmizî (2488) Tirmizî: “Hasen, garib” dedi. El-Elbânî, Sahihu'l-Câmi'de (2609) sahih dedi.

Güteryüzlülük:

Kulun yüzündeki tebessüm bir sadakadır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güteryüzlü idi. Bu özellik insanları birbirine yaklaştırır ve kalpleri arındırır.

Abdullah b. El-Haris radiyallahu anh'den:

مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

“Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den daha çok tebessüm eden bir kimse görmedim.”¹⁰³

Aişe radiyallahu anha'dan:

مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَجْمِعًا قَطُّ ضَاحِكًا، حَتَّى أَرَى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ، إِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ

“Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'i küçük dili görünecek şekilde ağzını açarak gülerken hiç görmedin. O ancak tebessüm ederdi.”¹⁰⁴

¹⁰³ Tirmizî (3641) Tirmizî: “Hasen, garib” demiştir.

¹⁰⁴ **Sahih.** Buhârî (10/504 no: 6092)

Cabir b. Semura radiyallahu anh'den:

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقُومُ مِنْ
مُصَلَّاهُ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ الصُّبْحَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، فَإِذَا
طَلَعَتْ قَامَ وَكَانُوا يَتَحَدَّثُونَ، فَيَأْخُذُونَ فِي أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ
فَيَضْحَكُونَ وَيَتَبَسَّمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

“Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem sabah namazını kıldığı yerden güneş doğuncaya kadar kalkmaz, güneş doğduğu zaman kalkar, ashâbı konuşurlar, cahiliyye dönemindeki meselelerden anlatırlar ve gülerlerdi. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem de tebessüm ederdi.”¹⁰⁵

Ebû Zerr radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ
بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي
أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصَرَ

¹⁰⁵ Sahih. Muslim (2322)

لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَةَ وَالْعِظَمَ عَنِ الطَّرِيقِ
لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاغُكَ مِنْ دُلُوكَ فِي دُلُو أَحِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ

“Yüzünde kardeşine tebessüm etmen senin için bir sadakadır. İyiliği emredip kötülükten yasaklaman bir sadakadır. Yolunu kaybetmiş bir kimseye yol göstermen senin için bir sadakadır. Gözü iyi göremeyen bir kimseye göstermen senin için bir sadakadır. Yoldan bir taşı, dikenini veya kemiği kaldırmaman senin için bir sadakadır. Kendi kovandan kardeşinin kovasını doldurman senin için bir sadakadır.”¹⁰⁶

Ebu Temime el-Huceymî, kavminden bir adamdan bildiriyor:

“Medine yollarından bir yolda Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaştım. Üzerinde pamuktan kenarı kesilmiş bir izar vardı. Kendisine:

“Aleyke’s-salam ey Allah’ın rasulu!” dediğimde buyurdu ki:

“Bu ölülerin selamıdır. Aleyke’s-salam ölülerin selamıdır. Selamun aleykum, selamun aleykum, bu şekilde söyle” Kendisine izar hakkında sorup:

“İzarım nereye kadar ulaşmalı?” dediğimde, incik kemiğini

¹⁰⁶ **Hasen.** Tirmizî (1956) Tirmizî: “Hasen, garib” demiştir. El-Elbânî, es-Sahîha’da (517) hasen dedi.

gösterip:

“İşte buraya, eğer kabul etmezsen ondan biraz aşağısı olan şuraya kadar. Eğer bunu da kabul etmezsen topukların üstü olan şuraya kadar. Eğer bunu da kabul etmezsen Allah kibirlenip böbürleneni sevmez” buyurdu. Kendisine iyiliği sorduğumda şöyle buyurdu:

“Yapacağın hiçbir iyiliği küçümseme. Bir ip parçası veriyor olsan bile. Bir ayakkabı bağı veriyor olsan bile. Bu iyilik, kovandaki suyu içecek birinin kabına boşaltmak olsa bile. Bu iyilik, insanları rahatsız edecek bir şeyi yoldan kaldırmak olsa bile. Müslüman kardeşinle buluştuğunda güler yüz göstermek olsa bile. Bu iyilik, kimsesiz kalan birini teselli etmek olsa bile. Eğer biri sana söver ve sende olduğunu bildiği bir şeyden dolayı sana söylecek olursa, sen de onda olduğunu bildiğin bir şeyden dolayı ona sövmek. Bu şekilde sevabı senin, günahı ise onun olur. Kulağının duymak istediği bir şeyi sen başkasına duyur. Duymak istemediğin bir şeyi de sen başkasına duyurma.”¹⁰⁷

¹⁰⁷ **Buhârî'nin şartına göre sahih.** Ebu Ubeyd el-Hutab ve'l-Mevaiz (15) Ahmed (3/482) Ebû Dâvûd (5209) Tirmizî (2721) Nesâî Sunenu'l-Kubrâ (10149-150) Hâkim (2/407) Taberânî (7/65) Begavi Mu'cemu's-Sahabe (475) İbnu's-Sunni Amelu'l-Yevm (236) el-Elbani es-Sahiha (1403, 3422)

Vefakârlık ve Güvenilirlik:

Hakları sahiplerine vermek ve sözünde durmak nebilerin ve salihlerin vasıflandıkları yüce özelliklerdendir.

Aişe radiyallahu anha'dan: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَإِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ مِنَ الْإِيمَانِ

"Şüphesiz vefâkarlık imandandır."¹⁰⁸

Enes b. Malik radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Kıyamet gününde sözünde durmayan herkes için bir sancak bulunacaktır."¹⁰⁹

Aynı hadisi Ali¹¹⁰, İbn Abbas¹¹¹, İbn Mes'ud¹¹², Muaz b.

¹⁰⁸ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Abdulgani el-Ezdî el-Gavamid (65) Hâkim (1/62) Buhari Tarih (1/319) İbnu'l-Arabi, Mu'cem (774) Beyhaki Şuab (6/517) Kadıyu'l-Maristan Meşyeha (161) Belazuri Emsab (176) Beyhakî el-Adab (182) İbn Asakir Tarih (4/52)

¹⁰⁹ **Sahih.** Buhârî (3186) Muslim (1736)

¹¹⁰ **Sahih ligayrihi.** Tirmizî İlelu'l-Kebir (2/86)

¹¹¹ **Sahih ligayrihi.** İbn Asakir (18/87) Şemsuddin el-Akılî, Fevaidu'l-Celile (s.161) İbn Hacer, Garaibu'l-Multekita (el yazma no: 647)

¹¹² **Sahih.** Muslim (1736)

Cebel¹¹³, İbn Ömer¹¹⁴, Ebu Said el-Hudrî¹¹⁵, Ebu Hureyre¹¹⁶, Ebu Bekre¹¹⁷, Ebu'd-Derda¹¹⁸ ve Aişe¹¹⁹ radiyallahu anhum de rivayet etmişlerdir. Hadis mütevatirdir.

Sevban radiyallahu anh'den: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا إِيْمَانُ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ وَلَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا وُضُوءَ لَهُ

"Emaneti (güvenilirliği) olmayanın imanı yoktur. Abdesti olmayanın namazı yoktur."¹²⁰

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ

¹¹³ **Sahih ligayrihi.** Taberani (20/86) Haraiti, İ'tilalu'l-Kulub (434) İbn Bişran, Emali (323)

¹¹⁴ **Sahih.** Buhârî (6177-78) Muslim (1735)

¹¹⁵ **Sahih.** Muslim (1738)

¹¹⁶ **Sahih ligayrihi.** Taberani Evsat (6/5)

¹¹⁷ **Sahih ligayrihi.** Taberani, Munteka Min Mu'cemi'l-Kebir (el yazma no: 258) Mecmau'z-Zevaid (10/246)

¹¹⁸ **Sahih ligayrihi.** İbn Asakir (11/161)

¹¹⁹ **Sahih ligayrihi.** Hakim (2/155) Ebu Avane (6526) Ebu Ya'la (7/354) Taberani Evsat (6/5)

¹²⁰ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Ru'yani (625) Beyhakî Şuab (4/320) Sehmî Tarihu Curcan (89)

“Hayırlılarınız kendisinden hayır umulan ve şerrinden emin olunan kimselerdir. Şerlileriniz ise kendisinden hayır beklenmeyen ve şerrinden emin olunmayan kimselerdir.”¹²¹

Fadale b. Ubeyd radiyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem veda haccında şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ مَنِ الْمُسْلِمُ؟ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ
وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ
الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ وَالْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ

“Müslümanın kim olduğunu size söyleyeyim mi? Müslüman; insanların dilinden ve elinden selamette oldukları kimsedir. Mü'min; insanların canları ve malları konusunda kendisine güvendiği kimsedir. Muhacir; hata ve günahlardan uzak duran kimsedir. Mucahid; Allah'a itaat yolunda kendi nefsiyle mücadele eden kimsedir.”¹²²

Ebû Mûsâ radiyallahu anh'den: “Dedim ki: Ey Allah'ın rasulü! Müslümanların en üstünü kimdir?” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

¹²¹ **Muslim'in şartına göre sahih.** Kudâî Musnedu's-Şihab (1247) İbn Hibbân (2/285, 286) Ahmed (2/368, 378) Tirmizî (2263) Beyhakî Şuab (7/539) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned (1423)

¹²² **Sahih.** Ahmed (6/21, 22) İbn Hibban (10/484, 11/203) Hakim (1/54) Tirmizi (1621) Bezzar (9/206) Taberani (18/309)

مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

“Müslümanların dilinden ve elinden selamette kaldığı kimsedir.”¹²³

Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma’dan: “Adamın biri: “Ey Allah’ın rasulü! En İslam’ın en üstünü hangisidir?” diye sordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Müslümanların, kişinin dilinden ve elinden selamette olmasıdır.”¹²⁴

İbn Mes’ud radiyallahu anh’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ، كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَلَا يُعْطِي الدِّينَ إِلَّا لِمَنْ أَحَبَّ، فَمَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ الدِّينَ، فَقَدْ أَحَبَّهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتَّى يَسْلَمَ قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ، وَلَا يُؤْمِنُ حَتَّى يَأْمَنَ جَارُهُ بِوَائِقِهِ قَالُوا وَمَا بِوَائِقِهِ يَا نَبِيَّ اللَّهِ؟ قَالَ: غَشْمُهُ وَظُلْمُهُ، وَلَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالًا مِنْ حَرَامٍ، فَيُنْفِقَ مِنْهُ فَيُبَارَكَ لَهُ فِيهِ وَلَا يَتَصَدَّقُ بِهِ فَيُقْبَلَ

¹²³ **Sahih.** Buhârî (11) Muslim (42)

¹²⁴ **Sahih.** Muslim (40) Ahmed (2/187)

مِنْهُ، وَلَا يَتْرُكُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ
لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ، وَلَكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ، إِنَّ الْخَبِيثَ
لَا يَمْحُو الْخَبِيثَ

“Allah rızıkları aranızda paylaştırdığı gibi ahlakınızı da öyle paylaştırmıştır. Allah dünyalıkları hem sevdiği, hem de sevmediği kullarına verir. Ancak dini sadece sevdiği kullara nasip eder. Allah birine dini nasip ettiği zaman onu seviyor demektir. Nefsim elinde olana yemin olsun ki, kulun kalbi ve dili teslim olmadıkça kendisi de müslüman olamaz. Komşuları vereceği zarardan emin olmadığı sürece kul mümin olamaz.” Sahabeler:

“Ey Allah’ın rasulü! Bu zararlar nedir?” diye sorunca, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem:

“Eziyet ve zulümlerdir” buyurdu. Sonra şöyle devam etti:

“Kişi haram yoldan kazandığı malı infak etse de bereketini göremez. Bu maldan vereceği sadakalar kabul görmez. Bu maldan yanında tuttuğu miktar, onun cehennemde azığı olur. Allah kötülüğü başka bir kötülükle gidermez. Fakat kötülüğü yapılan bir iyilikle temizler. Zira pis olan bir şeyi pis olan başka bir şey silemez.”¹²⁵

¹²⁵ **Sahih.** Ahmed (1/387) Hâkim (1/89, 4/183) İbn Asakir, Tarih (49/87) İbn Ebi Şeybe, Musned (344)

Gıybet, Söz Taşıma ve Yalandan Uzak Durmak:

Allah Teâlâ bizleri bu günahlara düşmekten sakındırmıştır. Zira bunlar fert ve topluma zarar veren şeylerdendir.

Adamlık; görüşünde kuvvetli olmak, gerçeği bütün çıplaklığı ile söylemek, hırslı ve uyanık olmakla birlikte gerçeğe ters düşmekten sakınmaktır.

Nemîme büyük günahlardandır. Nemîme; insanlar arasında bozgunculuk maksadıyla laf taşımaktır. Bu, insanlar arasında bağların kopmasının ve kinleşmenin en büyük sebeplerindendir. Bu yüzden Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bundan sakındırmış ve bu ameli işleyenlerin uğrayacağı şiddetli cezayı haber vermiştir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَلَا يَغْتَبِ بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ
لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ

“Kimse kimseyi gıybet etmesin; içinizden biri, hiç ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Bundan tiksindiniz değil mi?” (Hucurât 12)

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَتَذَرُونَ مَا الْغَيْبَةُ؟ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ
أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ
إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ، فَقَدْ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ

“Bilir misiniz gıybet nedir?” Sahabeler:

“Allah ve rasulü daha iyi bilir” dediler. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem:

“Kardeşini hoşlanmayacağı bir şekilde zikretmendir” buyurdu. Denildi ki:

“Kardeşimde söylediğim şey mevcutsa ne dersin?”
Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem:

“Eğer söylediğin şey onda mevcutsa gıybet etmiş olursun. Eğer mevcut değilse iftira etmiş olursun.”¹²⁶

Enes radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَمَّا عُرِجَ بِي مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَظْفَارٌ مِنْ نَحَاسٍ

¹²⁶ **Sahih.** Muslim (2589) Ebû Dâvûd (4874) Tirmizî (1934)

يَخْمُسُونَ وُجُوهَهُمْ وَصُدُّورَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ
قَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقَعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ

“Mi'râca çıkarıldığı zaman bakırdan tırnaklarıyla yüzlerini ve göğüslerini tırmalayan bir topluluğa uğradım.

“Bunlar kimdir ey Cibrîl?” dedim. Dedi ki:

“Onlar insanların etlerini yiyen ve onların şereflerine dil uzatan kimselerdir.”¹²⁷

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعَرِضُهُ

“Her Müslümanın diğer Müslümana kanı, malı ve şerefi haramdır.”¹²⁸

Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

¹²⁷ **Sahih.** Ebû Dâvûd (4878) Ahmed (3/224) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (6/265) Beyhaki Şuab (6716) el-Elbânî Sahihu'l-Câmi (5213) es-Sahiha (533)

¹²⁸ **Sahih.** Muslim (2564)

مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Kim kardeşinin şerefine dil uzatılmasını geri çevirirse, Allah da kıyamet gününde ateşi onun yüzünden geri çevirir.”¹²⁹

İbn Mes'ud radiyallahu anh şöyle dedi: “Yanında gıybeti yapılan bir mümini savunan kişiye Allah Teâlâ dünyada da ahirette de mükâfatını verir. Yanında gıybeti yapılan bir mümini savunmayan kişiye ise Allah Teâlâ dünyada da ahirette de bunun karşılığını kötü bir şekilde verir. Kişi bir müminin gıybetini yapmaktan daha kötü bir lokma yiyemez. Şayet onda bildiği bir şeyi söylerse gıybetini yapmış olur. Bilmediği bir şeyi söylemesi durumunda ise ona iftirada bulunmuş olur.”¹³⁰

Aişe radiyallahu anha'dan: “Bir adam Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girmek için izin istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

«اِذْنُوا لَهُ، بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ، أَوْ ابْنُ الْعَشِيرَةِ» فَلَمَّا
دَخَلَ أَلَانَ لَهُ الْكَلَامَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْتَ الَّذِي قُلْتَ،
ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْكَلَامَ؟ قَالَ: «أَيُّ عَائِشَةٍ، إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَهُ

¹²⁹ **Sahih.** Tirmizî (1931) el-Elbânî, Sahihu'l-Câmi (6262)

¹³⁰ **Sahih.** Buhârî Edebu'l-Mufred (735)

النَّاسُ، أَوْ وَدَعَهُ النَّاسُ، اتَّقَاءَ فُحْشِهِ»

“Ona izin verin, o kavminin ne kötü bir kardeşidir” buyurdu. Adam içeri girince ona karşı yumuşak konuştu. Dedim ki:

“Ey Allah’ın rasulü! Ona söylediğini söyledin fakat kendisine yumuşak konuştun.” Buyurdu ki:

“Ey Aişe! İnsanların en kötüsü, insanların kötülüğünden sakınmak için bıraktıkları kimsedir.”¹³¹

Abdullah b. Amr radiyallahu anhumâ’dan: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ
خَلَّةٌ مِنْهُمْ كَانَ فِيهِ خَلَّةٌ مِنْ نِفَاقٍ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أُوتِمِنَ
خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ

“Dört şey kimde bulunursa katışıksız bir münafıktır. Kimse bu hasletlerden biri bulunursa onu terk edinceye kadar onda nifaktan bir haslet var demektir: Kendisine güvenildiğinde ihanet eder, konuştuğunda yalan söyler, söz

¹³¹ **Sahih.** Buhârî (6054) Muslim (2591)

verdiğinde sözünü bozar ve düşmanlıkta haddi aşar.”¹³²

Cabir radiyallahu anı dedi ki: “Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bir yolculukta idik. Birden pis kokulu bir rüzgâr esti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Muhakkak ki münafıklardan bazı insanlar, mü'minlerden bazı insanları gıybet ettiler. İşte bu esen rüzgâr onun kokusudur.”¹³³

Kays b. Ebi Hazım rahimehullah dedi ki: “Amr b. el-As radiyallahu anı ölmüş bir katırın yanından geçti ve arkadaşlarına dedi ki: “Vallahi birinizin karnını dolduruncaya kadar şu katırdan yemesi, müslüman bir kardeşinin (gıybetini yaparak) etini yemesinden iyidir.”¹³⁴

Sa'd b. Ebi Vakkas radiyallahu anı'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

كُلُّ خَلَةٍ يُطْبَعُ أَوْ قَالَ يُطَوَّى عَلَيْهَا الْمُؤْمِنُ شَكَّ عَلَيَّ بْنُ هَاشِمٍ

¹³² **Sahih.** Buhârî (34) Muslim (58)

¹³³ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Ebu Nuaym Sifatu'n-Nifak (159) Ahmed (3/351) Buhârî Edebu'l-Mufred (732) İbn Hibban es-Sikat (6/258) İbn Bısrân Emali (722) Ebû Ya'lâ (4/202) Abd b. Humeyd (1026) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (8/121) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (181) Ebu's-Şeyh et-Tevbih (179, 180, 207, 208) İbn Ebi'd-Dunya es-Samt (614) Beyhakî Şuab (5/303)

¹³⁴ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Vekî Zühhd (433) Buhârî Edebu'l-Mufred (736) İbn Ebî Şeybe (5/230) İbn Ebi'd-Dunya Kitabu's-Samt (177, 187) Haraiti Mesaviu'l-Ahlak (194) Hennad Zühhd (1069) Ebu's-Şeyh et-Tevbih (208)

إِلَّا الْخِيَانَةَ وَالْكَذِبَ

“Mü'minde bütün hasletler bulunabilir ancak hıyanet ve yalan bulunmaz.”¹³⁵

Hemmam dedi ki: “Huzeyfe radiyallahu anh'ın yanında'yık. Ona:

“Bir adam sözleri Osman radiyallahu anh'e taşıyor” denildi. Huzeyfe radiyallahu anh dedi ki: “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ

“Laf taşıyan cennete giremez.”¹³⁶

İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan:

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ:
«أَمَّا إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ

¹³⁵ **Muslim'in şartına göre sahih.** Ebû Ya'lâ (2/67) Ebû Ya'lâ Mu'cem (167) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (3/258) Devrakî Musnedi Sa'd b. Ebi Vakkas (65) İbn Ebî Şeybe (7/215) İbn Ebî'd-Dunya Mekarimu'l-Ahlak (144) İbn Batta el-İbane (2/689) Kudai (591) Hallal es-Sunne (1525) Beyhaki (10/197)

¹³⁶ **Sahih.** Buhârî (6056) Muslim (105)

يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ»

“Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem iki kabre uğradı ve şöyle buyurdu: “Şu ikisi elbet azap görmektedirler. Gördükleri azap büyük günahattan değildir. Bunlardan birisi söz taşırdı, diğeri ise idrar sıçrantılarından kaçınmazdı.”¹³⁷

İbn Mes'ûd radiyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا أُنبِّئُكُمْ مَا الْعِضَةُ؟ هِيَ النَّمِيمَةُ الْقَالَةُ بَيْنَ النَّاسِ

“Dikkat edin! Size yalan ve iftiranın ne olduğunu haber vereyim mi? O insanlar arasında laf taşımaktır.”¹³⁸

Esmâ bt. Yezid radiyallahu anha'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخِيَارِكُمْ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللَّهُ تَعَالَى ثُمَّ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَرَارِكُمْ؟ الْمَشَاءُونَ بِالنَّمِيمَةِ الْمُفْسِدُونَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ الْبَاغُونَ لِلْبُرَاءِ الْعَتَتِ

¹³⁷ **Sahih.** Buhârî (10/472 no: 6055) Muslim (292)

¹³⁸ **Sahih.** Muslim (2606)

“Size en şerhlerinizi haber vereyim mi?” Dediler ki:

“Evet, ey Allah’ın rasulü!” Buyurdu ki:

“Nemimeyle yürüyen (insanların arasında söz götürüp getirenler), birbirini seven dostların arasını ayıranlar ve suçsuz kimseleri sıkıntıya düşürmek isteyenlerdir.”¹³⁹

Ebu Vâil Şakik b. Seleme rahimehullah dedi ki: “Abdullah b. Mes’ud radiyallahu anı Safa üzerinde telbiye getirdi ve sonra şöyle dedi:

“Ey dil! Hayır söyle kazançlı çık, sus, pişman olmaktan selamette kal.” Dediler ki: “Ey Ebu Abdurrahman! Bu kendi sözün mü, işittiğin bir şey midir?” Dedi ki:

“Hayır, bilakis Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Şüphesiz Âdemoğlunun günahının çoğu dili sebebiyledir.”¹⁴⁰

¹³⁹ **Hasen.** Ahmed (6/459) Taberani (24/423) Beyhaki Şuab (7/494) İbn Mâsi, Fevaid (26) İbn Ebi’d-Dunya, el-Gıybet (119) el-Elbani, es-Sahiha (2849)

¹⁴⁰ **Muslim’in şartına göre sahih.** Hatib el-Fakih ve’l-Mutefakkih (1012) Taberânî (10/197) Ebu’s-Şeyh el-Fevaid (51) İsmail el-Esbehani et-Tergib ve’t-Terhib (1722, 2373) Heysem b. Kuleyb eş-Şaşi Musned (602) İbn Ebi’d-Dunya es-Samt (18) Hatib Muvazzahu Evham (61) Beyhakî Şuab (4/240) İbn Asakir Tarih (54/410) el-Elbani es-Sahiha (534)

Kalbin Kin ve Hasetten Temiz Olması:

Kalbin karalığı ve insanlardaki nimetlerin yok olmasını arzu etmek toplumun çözülmesine sebep olan en büyük musibetlerdendir.

Haset, başkasında olan nimetten hoşlanmamak ve onun yok olmasını temenni etmektir. Bu, Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in yasakladığı kötülenmiş bir hasettir. Zira bunda Müslümanların arasını bozmak, birbirlerine kin gütmeleri ve birbirlerine zarar vermeye sebep olmaları vardır.

Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem başkalarında bulunan dinî işlerdeki önceliği temenni etmenin kötülenmiş hasetten olmadığını haber vermiştir.

Enes radiyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَبَاغُضُوا وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا تَقَاطَعُوا وَكُونُوا
عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ

“Birbirinize buğzetmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinize bağ koparmayın, Allah'ın kardeş kulları olun. Müslümanın kardeşini üç günden fazla terk etmesi helal değildir.”¹⁴¹

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu

¹⁴¹ **Sahih.** Buhârî (6065) Muslim (2559)

aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبِغِ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَحْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هَاهُنَا وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعَرَضُهُ

“Birbirinize haset etmeyin, birbirinize pazarlık kızıştırmayın, birbirinize buğz etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinizin satışı üzerine satış yapmayın. Allah’ın kardeş kulları olun. Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, ona hakaret etmez. Takva şuradadır. – göğsüne işaret ederek bunu üç defa söyledi – Kişiye kötülük olarak Müslüman kardeşini hakir görmesi yeter. Her Müslümanın kanı, malı ve namusu diğer Müslümana haramdır.”¹⁴²

İbn Mes’ud radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسَلَّطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

¹⁴² **Sahih.** Muslim (2564)

“Ancak iki şey hususunda haset olabilir: Allah, kendisine mal verip de, o malı hak uğurunda sarf etmeye muvaffak kıldığı kimse ve Allah, kendisine hikmet verip de, o hikmet gereğince hükmeden ve onu başkasına da öğreten kimsedir.” Buhârî ve Muslim rivayet etmişlerdir.¹⁴³

Bu hadiste geçen haset gıpta etmek manasındadır. Yani bu iki özellikten biri için gıpta edilebilir demektir.¹⁴⁴

Allah Teâla kitabı Kuran’da birçok yerde yahudileri hased ile vafsetti, şu kavli gibi:

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا
حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ

“Ehli kitaptan çoğu, hakikat kendilerine apaçık belli olduktan sonra, sırf içlerindeki kıskançlıktan ötürü sizi imanınızdan vazgeçirip küfre döndürmek istediler” (Bakara 109)

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

“Yoksa onlar, Allah’ın lütfundan verdiği şeyler için insanlara haset mi ediyorlar?” (Nisa 54)

Ebu Hureyre radiyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi

¹⁴³ **Sahih.** Buhârî (1/165 no: 73) Muslim (816)

¹⁴⁴ Riyâzu’s-Sâlihîn (210)

ve sellem şöyle buyurdu:

سَيُصِيبُ أُمَّتِي دَاءُ الْأُمَمِ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا دَاءُ الْأُمَمِ؟
قَالَ الْأَشْرُ وَالْبَطَرُ وَالتَّدَابُرُ وَالتَّنَافُسُ فِي الدُّنْيَا، وَالتَّبَاغُضُ وَالْبُخْلُ،
حَتَّى يَكُونَ الْبَغْيُ، ثُمَّ يَكُونُ الْهَرْجُ

“Ümmetime ümmetlerin hastalığı isabet edecek.”

Dediler ki: “Ey Allah’ın rasulü! Ümmetlerin hastalığı nedir?”
Buyurdu ki:

“Kibir ve hakkı kabullenmeyip insanları hor görmektir, çoklukla övünmek, dünya için yarışmak, birbirine buğzetmek, birbirine hased etmektir. Bunun sonucunda taşkınlık, sonra kargaşa ortaya çıkar.”¹⁴⁵

Zubeyr b. Avvam radiyallahu anıh’den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ، هِيَ الْحَالِقَةُ،
لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّعَرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا
تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَفَلَا أَنْبَيْتُكُمْ بِمَا

¹⁴⁵ **Sahih.** Hâkim (4/168) Taberani Evsat (9/23) İbn Ebi'd-Dunya Zemmu'l-Bagy (2) İbn Ebi'd-Dunya el-Ukubat (261) Deylemi (3457) el-Elbani, es-Sahiha (680)

يُبَيِّنُ ذَلِكَ لَكُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

“Sizden önceki ümmetlerin hastalığı sizin içinize girdi. Hased ve buğuz. Buğuz: O tıraş edicidir, dini tıraş edicidir, saç tıraş edici değil, Muhammed’in nefsi elinde olana yemin olsun ki birbirinizi sevinceye kadar iman etmiş olmazsınız, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz şeyi size bildireyim mi? Aranızda selamı yayınız.”¹⁴⁶

Ebu Hureyre radiyallahu anh’den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَجْتَمِعَانِ فِي النَّارِ مُسْلِمٌ قَتَلَ كَافِرًا ثُمَّ سَدَّدَ وَقَارَبَ وَلَا
يَجْتَمِعَانِ فِي جَوْفِ مُؤْمِنٍ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَفِيحُ جَهَنَّمَ، وَلَا
يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبِ عَبْدٍ الْإِيمَانُ وَالْحَسَدُ

“Bir kâfiri öldürüp sonra da Müslümanca yaşamaya devam edip, Müslümanca ölen kimse; o kâfirle beraber Cehennemde olmaz. Allah yolunda gayret ederken çıkarılan toz ile Cehennem ateşi bir araya toplanmaz. Kulun kalbinde iman ile hased bir arada olamaz.”¹⁴⁷

¹⁴⁶ **Hasen.** Tirmizi (2510) Ahmed (1/165, 167) Abdurrazzak (19438) Bezzar (6/192)

¹⁴⁷ **Muslim’in şartına göre sahih.** Nesâî (3109) Taberânî Sagir (410)

Sövmе, Lanet Etme ve İftira Etmekten Uzak Olmak:

Müslümanın insanları kötülükle anmaktan uzak olması gerekir.

Lânet, Allah Azze ve Celle'nin rahmetinden kovulmak ve uzak olmak demektir. Bir kimsenin bir şeyi lanetlemesi tehlikeli bir iştir. Zira lânet, eğer lânet edilen şey buna müstehak değilse, söyleyenine geri döner. Nitekim insanların çoğu lânetlemeyi hafife almaktadır. Bu, karşı çıkılıp uyarılması ve gevşeklik gösterilmemesi gereken bir meseledir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾

“Allah'ın âyetlerine îman etmeyenler, ancak iftirada bulunurlar. Yalancı olanlar da işte bunlardır.” (Nahl 105)

Ebû Hureyre radiyallahu anh dedi ki: “Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِيَّاكُمْ وَالظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وإِيَّاكُمْ وَالْفُحْشَ فَإِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ وَإِيَّاكُمْ

وَالشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ دَعَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَقَطَّعُوا أَرْحَامَهُمْ
وَسَفَكُوا دِمَاءَهُمْ

“Haksızlıktan uzak durun. Zira haksızlık, kıyamet gününde karanlıklara (düşmeye) sebeptir. Fuhuştan (müstehten söz ve davranışlardan) uzak durun. Zira Allah fuhşu yapana da yaptırana da (buna izin verene de) buğz eder. Açgözlülüğten uzak durun. Zira açgözlülük, sizden öncekileri yakınlarıyla ilişkilerini kesmeye ve kanlarını akıtmaya sürükledi.”¹⁴⁸

Abdullah b. Mes'ud radiyallahu anh'den: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ

“Mü'min; çokça hakaret edici değildir, çokça lânet edici değildir, çirkinlik yapan bir kimse değildir ve müstehten konuşan biri de değildir.”¹⁴⁹

¹⁴⁸ **Muslim'in şartına göre sahih.** Hatib Telhisu'l-Muteşabih (1/86) Buhârî Edebu'l-Mufred (470, 487) Humeydî (1193) Ahmed (2/431) Hâkim (1/57) İbn Hibbân (11/581, 14/142)

¹⁴⁹ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Hatib el-Bağdadi Tarih (5/339) Buhârî Edebu'l-Mufred (332) İbn Hibbân (1/421) Ahmed (1/404, 416) Hâkim (1/57) İbn Ebî Şeybe (6/162) Tirmizî (1977) Begavi Şerhu's-Sunne (3555) Taberânî (10/207) Taberânî Evsat (2/225) Bezzar (4/330, 5/296, 8/176) Ebû Ya'lâ (9/20, 250, 258) İsmail el-Esbehani et-Tergib (63) İbn Batta el-İbane (2/665) Ebû Nuaym Hilyetu'l-

Sâbit b. Ed-Dahhâk radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ

“Mü'mine lânet etmek, onu öldürmek gibidir.”¹⁵⁰

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَنْبَغِي لِصَدِّيقٍ أَنْ يَكُونَ لَعَانًا

“Doğru sözlü bir kimsenin lânetçi olması yakışmaz.”¹⁵¹

Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَكُونُ اللَّعَّانُونَ شُفَعَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Lânet ediciler kıyamet gününde şefaatçi ve

Evliyâ (5/58) Hallal es-Sunne (1191) İbn Ebi'd-Dunya es-Samt (321, 330) İsmaili Mu'cemu's-Şuyuh (183) İbnu'l-A'rabi Mu'cem (202) Beyhakî (10/193) Beyhakî Şuab (4/293) Nesefi el-Kand Fi Ahbari Semerkand (285) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned (826)

¹⁵⁰ **Sahih.** Buhârî (11/537 no: 6652) Muslim (110)

¹⁵¹ **Sahih.** Muslim (2597)

şehitlerden olamazlar.”¹⁵²

Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُعَلَّقُ
أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ فَتُعَلَّقُ أَبْوَابُهَا دُونَهَا ثُمَّ
تَأْخُذُ يَمِينًا وَشِمَالًا فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لَعَنَ فَإِنْ
كَانَ لِذَلِكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا

“Muhakkak ki kul bir şeye lânet ettiği zaman o lânet semaya yükselir, sema kapıları altındakilere kapanır. Sonra yeryüzüne iner. Yeryüzü kapıları da kapanır. Sonra sağa ve sola gider, gidecek yer bulamaz da lânet edilen kimseye döner. Eğer bu lânete layıkta onda kalır. Değilse, lânet eden kimseye döner.”¹⁵³

¹⁵² **Sahih.** Muslim (2598)

¹⁵³ **Sahih.** Ebû Dâvûd (4905) el-Elbânî, es-Sahîha'da (1269) sahih demıştır.

İyiliği Emretmek ve Kötülüğü Yasaklamak:

Her müslümana vacip olan bu özelliğe, kuvvetki iman, yüce ahlak, ilim ve sabır sahibi olan kimseler sahip olur.

Huzeyfe radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلَا يُسْتَجَابُ
لَكُمْ

“Nefsim elinde olana yemin ederim ki ya iyiliği emreder, kötülükten sakındırırsınız, ya da Allah üzerinize azap gönderir, sonra dua edersiniz de size icabet edilmez.”¹⁵⁴

Tarık b. Şihab dedi ki: “Hutbeyi bayram namazının önüne alan ilk kişi Mervan oldu. Bir adam kalkıp:

“Namaz hutbeden öncedir” dedi. Mervan:

“O uygulama kalktı” dedi. Ebu Said el-Hudri dedi ki: “O adam üzerine düşeni yaptı. Zira Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve

¹⁵⁴ **Sahih.** Tirmizî (2169) Ahmed (5/388) İbn Mes'ud radiyallahu anh'den şahidi: Taberani (10/180)

sellem şöyle buyurdu:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ،
فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

“Kim bir münker görürse eliyle değıştirsın, buna gücü yetmezse diliyle, buna da gücü yetmezse kalbiyle ki bu imanin en zayıfidır.”¹⁵⁵

Ebu Said el-Hudri radiyallahu anı'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ مَخَافَةُ النَّاسِ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِحَقِّ يَعْلَمُهُ

“İnsanların korkusu sizden birini gördüğü veya bildiğı bir hakkı söylemekten alıkoymasın”¹⁵⁶

¹⁵⁵ **Sahih.** Muslim (49)

¹⁵⁶ **Muslim'in şartına göre sahih.** Tayalisi (2151) İbn Hibbân (1/509, 511) Ahmed (3/5, 47, 84, 92) İbn Ebi'd-Dunya el-Emru bi'l-Ma'ruf (9, 15) Ebû Ya'lâ (2/419) Abd b. Humeyd (867)

Şecaat ve Mürüvvet:

Şecaat; cesaret demektir. Cesur adam, yaptıklarının sonuçlarına katlanan kimsedir. Korkak olanlar binlerce kez ölümü tadar. Cesur kimse ise ölümü bir kez tadar. Cesaret savaş anında bilinir. Mürüvvet; erdemlilik tir.

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem, kendisine yardım edecek ve davetini güçlendirecek "adamlık" sıfatını gözetirdi. Rabbinden bunu isteyerek şöyle der:

“Allah'ım! İslam'ı bu iki adamdan; Ebu Cehil ya da Ömer ibnu'l Hattâb'dan sana en sevimli olanıyla güçlendir.” Ravi şöyle der:

“O ikisinden kendisine en sevimli olanı Ömer idi.” Bu hadisi, Tirmizi rivayet eder.

Davetin yayılmasına ve İslam'ın güçlenmesine etki edecek “adamlık” alâmetlerini gözetirdi. Ömer radiyallahu anh'ın müslüman oluşu büyük bir olaydı. Adamlığı, daha müslüman oluşunun ilk anlarında kendini gösterir. Müslümanlar dinlerini açıkça söylemeye cesaret edemezken açıkça söylemeye baslarlar.

İbn Mes'ud radiyallahu anh şöyle der: “Ömer radiyallahu anh müslüman olduğundan beri biz güçlüyüz.” Bunu, Buhari rivayet eder.

Ömer radiyallahu anh'ın adamlığı, bedeninin kuvvetinde ya da savaşçılığında değildi. Kureyş'te ondan daha kuvvetli olanlar vardı. Fakat adamlığı, kuvvetli imanında, saygı ve ihtirama yol açan büyük kişiliğinde idi. Sahabiler gizlice hicret ettiler. Ömer

radiyallahu anh ise kılıcını kuşandı ve Kâbe'ye yürüdü. Tavaf etti ve Makamu Ibrahim'de namaz kıldı. Orada bulunanlara hicret edeceğini ilan etti ve şöyle dedi:

“Annesinin kendisini kaybetmesini, çocuğunun yetim ve haniminin dul kalmasını isteyen bu vadinin arkasında beni takip etsin.” Onu kimse takip etmedi. Ömer radiyallahu anh, adamlığın eğitimi için program koyarak şöyle der:

“Oğullarınıza atıcılığı, yüzmeyi ve ata binmeyi öğretin; onlara şiirin güzel olanlarını rivayet edin.”

Adamlık istenilen bir şeydir. Gayesi olanlar, adamlık vasıflarıyla süslenmeye çalışırlar. Ciddi adamlar, adamlığın anlamıyla yücelir. O, temel bir vasıftır.

İnsanlar, adamların ahlakını kaybedince erkek müsveddeleri, selin köpüğü gibi bir köpük olurlar. Adamlık sağlam bir inanç ile yerleşir. Doğru bir terbiye ile gelişir. Güzel bir örnek ile büyür. İnsanların genelinin gözünde adamlığın ölçüsü sadece maddî ölçüdür. Fakat İslam dininde adamlığın ölçüsü amellerin üstünlüğü ve güzel ahlakıdır.

Ebu Zerr radiyallahu anh dedi ki: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana dedi ki:

يَا أَبَا ذَرٍّ اِرْفَعْ بَصْرَكَ فَانْظُرْ اَرْفَعَ رَجُلٍ تَرَاهُ فِي
الْمَسْجِدِ قَالَ: فَفَنَظَرْتُ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ عَلَيْهِ حُلَّتُهُ قَالَ:
قُلْتُ هَذَا قَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ اِرْفَعْ رَأْسَكَ فَانْظُرْ أَوْضَعَ إِنْسَانٍ تَرَاهُ

فِي الْمَسْجِدِ قَالَ: فَتَنَظَرْتُ فَإِذَا رَجُلٌ ضَعِيفٌ عَلَيْهِ أَخْلَاقٌ
لَهُ قَالَ فَقُلْتُ هَذَا قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهَذَا أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ مِنْ قُرَابِ الْأَرْضِ مِنْ هَذَا

“Ey Ebu Zerr! Gözünü kaldır ve mescidde gördüğün en gösterişli adama bak.” Ben de baktım, üzerinde kaftan bulunan bir adamın oturduğunu gördüm:

“İşte budur” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Ey Ebu Zer! Gözünü kaldır ve mescidde gördüğün en düşkün kimseye bak.” Ben de baktım ve üzerinde eski bir elbise bulunan zayıf bir adam vardı.

“İşte budur” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Nefsim elinde olana yemin ederim ki şüphesiz bu, kıyamet gününde Allah Azze ve Celle katında öteki gibi yeryüzü dolusu adamdan daha üstündür.”¹⁵⁷

¹⁵⁷ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Hennad es-Serî, Zuhd (815) Vekî b. el-Cerrah Zuhd (144) Ahmed (5/157, 170) Ahmed Zuhd (148) İbn Ebî Şeybe (7/77) İbn Hibbân (2/456) Haris b. Ebi Usame (1102) Beyhaki Şuabu'l-İman (7/329) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned

Adamlar, cisimlerinin büyüklüğüne ve şekillerinin güzelliğine göre değerlendirilmezler.

Abdullah b. Mes'ud radiyallahu anh'den: "O, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem için erak ağacından bir misvak kesiyordu. Kendisi ince bacaklıydı. Rûzgâr onun bacağını açınca insanlar ona güldüler. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

مَا يُضْحِكُكُمْ مِنْ دَقَّةِ سَاقِيهِ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهُمَا
أَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ أَحَدٍ

"Neden gülüyorsunuz?" Onlar da:

"Ey Allah'ın Nebî'si! Onun bacaklarının inceliğine gülüyoruz" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki onun iki bacağı mizanda Uhud dağından daha ağır gelecektir."¹⁵⁸

(265)

¹⁵⁸ **Muslim'in şartına göre sahih.** İbn Hibbân (15/546) Ahmed (1/420) Tayâlisî (353) Ebu Ya'lâ (9/209, 247) İbn Sad Tabakat (3/155) Fesevi Marife (2/316) Heysem b. Kuleyb eş-Şâşî Musned (661) Taberânî (9/78) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (1/127) Belazuri Ensab (11/220) İbn Asakir Tarih (33/110) el-Elbanî es-Sahihâ (3192) Mukbil b. Hadi Sahihu'l-Musned (837)

* **Kurra radiyallahu anh'den Muslim'in şartına göre sahih**

Tevazu:

Nefsin temizliğine ve kibirden uzaklığına delalet eden özelliktir. Tevazu ve müminlere kanadı indirmek Allah'ın ve rasulünün sevdiği, övülmüş özelliklerdendir. Tevazu göstereni Allah yükseltir.

Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem tevazu konusunda en güzel örnektir. O, zayıfların ve miskinlerin arasına karışır, onlarla beraber oturur ve ashabına tevazu göstermelerini emredip buna teşvik ederdi.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي
الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

“İşte âhîret yurdu. Biz onu, yeryüzünde büyüklük taslamayan ve fesad istemeyen kimselere veririz. Güzel akıbet, Allah'tan sakınanlarındır.” (Kasas 83)

وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

isnadla: Hâkim (3/358) Tayalisi (1174) İbnu'l-Ca'd Musned (1092) Bezzâr (8/245) Taberânî (19/28) el-Elbani es-Sahiha (3192)

“Mü'minlerden sana uyanlara da kanadını ger.” (Şuara 215)

İyaz b. Hımar radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ
عَلَى أَحَدٍ

“Muhakkak ki Allah bana sizlerin tevazu sahibi olmanızı ve kimsenin kimseye karşı böbürlenmemesini vahyetti.”¹⁵⁹

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ، إِلَّا
عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ

“Sadaka bir malı eksiltmez. Allah, bir kulun affetmesi sebebiyle onun ancak izzetini artırır. Bir kimse de Allah için tevazu gösterirse Allah onu ancak yükseltir.”¹⁶⁰

¹⁵⁹ **Sahih.** Muslim (2865)

¹⁶⁰ **Sahih.** Muslim (2588)

El-Esved b. Yezid şöyle dedi: “Aişe radiyallahu anha’ya: “Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem evinde ne yapıyordun?” diye sordum. Şöyle dedi:

كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ - تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ - فَإِذَا
حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ

“Ailesinin hizmetiyle ilgili işleri yapar, namaz vakti geldiğinde namaza çıkardı.”¹⁶¹

Abdullah b. Mes’ûd radiyallahu anh’den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ»
قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ
حَسَنَةً، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، الْكِبَرُ بَطْرُ الْحَقِّ،
وَعَمَطُ النَّاسِ»

“Kalbinde zerre ağırlığınca kibir bulunan kimse cennete giremez.” Bir adam:

“Muhakkak ki kişi elbisesinin ve ayakkabısının güzel

¹⁶¹ **Sahih.** Buhârî (10/676 no: 6039)

olmasını ister” dedi. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Şüphesiz Allah güzeldir, güzeli sever. Kibir ise hakkı reddetmek ve insanları küçük görmektir.”¹⁶²

İkrime b. Halid el-Mahzumi rahimehullah dedi ki: “İbn Ömer radiyallahu anhuma’ya gittim ve dedim ki:

“Ey Ebu Abdirrahman! Mugire oğulları kendilerinde büyüklenme bulunan bir kavimdir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den bu konuda bir şey işittin mi?” İbn Ömer radiyallahu anhuma güldü ve şöyle dedi:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim:

مَا مِنْ رَجُلٍ يَتَعَظَّمُ فِي نَفْسِهِ وَيَخْتَالُ فِي مَشِيَّتِهِ إِلَّا لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ.

“Herhangi bir kimse kendisini büyük görür ve yürüyüşünde böbürlenirse Allah Azze ve Celle ile ancak O öfkeli iken karşılaşır.”¹⁶³

Ebu Seleme b. Abdurrahman rahimehullah dedi ki:

¹⁶² **Sahih.** Muslim (91)

¹⁶³ **Buhârî'nin şartına göre sahih.** Cemaletdin el-Mizzi Fevaidu'l-Hisan (33) Buhârî Edebu'l-Mufred (549) Ahmed (2/118) Hâkim (1/128) İbn Asair Medju't--Tevazu (14) el-Elbani es-Sahiha (2272)

“Abdullah b. Amr ve İbn Ömer radiyallahu anhum Merve üzerinde karşılaştılar. Beraberce konuşarak indiler. Sonra Abdullah b. Amr radiyallahu anhuma gitti ve İbn Ömer radiyallahu anhuma oturup ağladı. Ona:

“Neden ağlıyorsun ey Ebu Abdirrahman!” denildi. O da dedi ki:

“Şu (yani İbn Amr radiyallahu anhuma) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyururken işittiğini söyledi:

مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَزْدَلٍ مِنْ كِبَرٍ أَكْبَهُ
اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ

“Kimin kalbinde hardal tanesi kadar kibir varsa Allah Azze ve Celle onu cehenneme yüzü üzere yuvarlar.”¹⁶⁴

¹⁶⁴ **Buhârî'nin şartına göre sahih.** Darekutni el-Efrad (5) Ahmed (2/215) Begavi Mu'cem (1477) Taberânî Musnedu's-Şamiyyin (62) İbn Ebi'd-Dunya Tevazu (196) Beyhakî Şuab (6/280) İbn Asakir Medhu't-Tevazu (3) Mukbil b. Hadi Camiu's-Sahih (642)

Güzel Zan:

İnsanlara hayırlı zanda bulunmak kalpleri rahatlatır, zihni temizler ve sorunları çözer.

Ebu Hureyre radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَجَسَّسُوا
وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَبَاغُضُوا وَكُونُوا إِخْوَانًا وَلَا يَخْطُبُ
الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَنْكِحَ أَوْ يَتْرُكَ

“Sizleri zandan sakındırırım. Zira zan sözlerin en yalanıdır. Birbirinizin kusurlarını araştırmayın. Başkalarının konuşmalarını gizlice dinlemeyin. Birbirinize kin tutmayın. Kardeşler olun. Kimse de nikâhı kıyana veya terk edene kadar kardeşinin talip olduğu bir kıza talip olmasın.”¹⁶⁵

Talha b. Ubeydillah radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

وَإِنَّ الظَّنَّ يُخْطِئُ وَيُصِيبُ

¹⁶⁵ **Sahih.** Buhârî (5143-44, 6066) Muslim (2563)

“Zan yanlış da, doğru da çıkabilir.”¹⁶⁶

Muaviye radiyallahu anh'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّكَ إِنْ أَتَيْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ، أَوْ كِدْتَ أَنْ
تُفْسِدَهُمْ

“İnsanların kusurlarını araştırırsan onları ifsad edersin veya neredeyse ifsat etmiş gibi olursun.”¹⁶⁷

İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ،
وَلَنْ يَفْعَلَ، وَمَنْ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ، وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ،
أَوْ يَفْرُونَ مِنْهُ، ضَبَّ فِي أُذُنِهِ الْآنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ صَوَّرَ
صُورَةً عَذِّبَ، وَكُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا، وَلَيْسَ بِنَافِخٍ

“Kim görmediği bir rüyayı görmüş gibi anlatırsa, iki

¹⁶⁶ **Sahih.** İbn Mâce (2470)

¹⁶⁷ **Sahih.** Ebû Dâvûd (4888) Buhârî Edebu'l-Mufred (248) Ebû Ya'lâ (13/382) İbn Hibbân (7/505) Sahihu'l-Cami (2295)

arpa tanesini düğümlemekle yükümlü tutulur fakat bunu yapamaz. İstemedikleri halde bir topluluğun konuşmasını dinleyen kimsenin kulaklarına kıyamet gününde kurşun dökülür. Kim bir suret yaparsa azap edilir ve ona ruh üflemele yükümlü tutulur. Bunu ise yapabilecek değildir.”¹⁶⁸

İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَجْلِسُ الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلَيْنِ إِلَّا عَلَى إِذْنٍ مِنْهُمَا إِذَا
كَانَا يَتَنَاجَيَانِ

“Bir kimse, fısıldaşan iki kişinin arasına onların izni olmadan giremez.”¹⁶⁹

İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem minbere çıktı ve yüksek sesle şöyle buyurdu:

يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضْ الْإِيمَانَ إِلَى
قَلْبِهِ، لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعِزُّوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ،
فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ تَتَّبَعَ

¹⁶⁸ **Sahih.** Buhari (7042)

¹⁶⁹ **Hasen.** Ebu Nuaym Hilye (8/198) Hakîm et-Tirmizî Nevadiru'l-Usul (1/23) Sunenu'l-İsfahani (2309) Elbani Sahiha (1395)

اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحُهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ

“Ey diliyle Müslüman olmuş, iman kalplerine yerleşmemiş kimseler topluluğu! Müslümanlara eziyet vermeyin. Onları ayıplamayın. Onların kusurlarının peşine düşmeyin. Zira kim Müslüman kardeşinin kusurunun peşine düşerse Allah da onun kusurunun peşine düşer. Allah kimin kusurunun peşine düşerse evinin ortasında dahi olsa onu rezil eder.”¹⁷⁰

Bera radiyallahu anh'den: “Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bize hutbe verdi hatta perde arkasında olan kızlar dahi işitti. Yüksek sesle seslenerek şöyle buyurdu:

«يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَخْلُصِ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ، لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ، وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ اتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ اتَّبَعَ عَوْرَتَهُ فَضَحَهُ فِي جَوْفِ بَيْتِهِ»

“Ey diliyle iman etmiş fakat kalplerine iman ulaşmamış topluluk! Müslümanları gıybet etmeyin! Onların ayıplarını araştırmayın! Zira kim kardeşinin ayıbını araştırırsa Allah da onun ayıbını takip eder ve evinin

¹⁷⁰ **Sahih.** Tirmizî (2032)

ortasında dahi olsa onu rezil eder.”¹⁷¹

Ebû Hureyre radiyallahu anh'den: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

لَا يَسْتُرُ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ فِي الدُّنْيَا، إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ

“Allah'ın dünyada örttüğü hiçbir kul yoktur ki, onu kıyamet gününde de mutlaka örter.”¹⁷²

Abdullah b. Ömer radiyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ
فِي حَاجَةٍ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ
كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ

¹⁷¹ **Sahih.** Ebu Ya'la (3/237) Ebu Nuaym Sıfatu'n-Nifak (2) Ebu Nuaym Delail (356) Temmam, Fevaid (242) Şecerî, Emali (2510-2511) Abdulhalık eş-Şehami, Erbain (39) Ru'yani, Musned (305) İbn Ebi'd-Dunya el-Gıybet (28) İbn Ebi'd-Dunya es-Samt (167) Ebu's-Şeyh, et-Tevbih (87) Beyhakî, Şuab (7/108, 521)

¹⁷² **Sahih.** Muslim (2590)

مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehlikeye atmaz. Kim kardeşinin ihtiyacını giderirse Allah da onun ihtiyacını giderir. Kim bir Müslümanı sıkıntısından kurtarırsa Allah da kıyamet gününün sıkıntılarından onu kurtarır. Kim bir Müslümanın kusurunu örterse Allah da kıyamet gününde onu örter.”¹⁷³

Misver b. Mahrame radiyallahu anh'den: “Abdurrahman b. Avf ile Ömer b. el-Hattab radiyallahu anhuma gece devriyesine çıkıp Medine sokaklarında dolaşmaya başladılar. Giderken bir evin lambasının ışığı dikkatlerini çekti. Ne olduğuna bakmak için o tarafa doğru yöneldiler. Eve yaklaştıklarında kapalı bir kapının ardında yüksek sesle çirkin laflar eden bir toplulukla karşılaştılar. Ömer radiyallahu anh, Abdurrahman b. Avf radiyallahu anh'in elinden tutarak:

“Bunun kimin evi olduğunu biliyor musun?” dedi. Abdurrahman:

“Rebia b. Umeyye b. Halef'in evidir. “ Ömer radiyallahu anh:

“Şu an içeride içki içiyorlar. Bu konuda ne düşünüyorsun?” dedi. Abdurrahman b. Avf radiyallahu anh:

“Allah'ın yasaklamış olduğu bir şeye bulaştığımızı

¹⁷³ **Sahih.** Buhârî (2442) Muslim (2580)

düşünüyorum. Zira Allah Teâlâ: “**Birbirinizin kusurlarını araştırmayın**” buyurur. Biz ise bunu yaptık” dedi ve onları bırakıp oradan ayrıldılar.”¹⁷⁴

İbn Mes’ud radiyallahu anh’e bir adam getirildi ve:

“Bu falancadır, sakalından şarap damlıyor” denildi. Bunun üzerine o şöyle dedi:

“Bize gizli kusurları araştırmamız yasaklandı. Ancak aşık bir kusur görürsek o zaman gereğini yaparız.”¹⁷⁵

¹⁷⁴ **Sahih.** Abdurrazzak Tefsir (3/232-233)

¹⁷⁵ **Sahih.** Ebu Davud (4890) Abdurrazzak (10/232) Taberani (9/350)

Batıl Ehline Karşı Sertlik

Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

مَنْ وَقَرَّ صَاحِبَ بِدْعَةٍ فَقَدْ أَعَانَ عَلَى هَذِمِ الْإِسْلَامِ

“Kim bir bid’at sahibine saygı gösterirse İslam’ın yıkılmasına yardım etmiş olur.”¹⁷⁶

İbn Mesud radiyallahu anı dedi ki:

¹⁷⁶ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Acurri eş-Şeria (2039-40) Taberânî Evsat (7/35) Herevî Zemmu'l-Kelam (938) Darekutni el-Mu'telef ve'l-Muhtelef (3/147) İbn Asakir Tarih (14/4, 6, 26/456, 48/348) İbn Abdilhadi Cem'ul-Cuyuş (41)

* **Muaz b. Cebel radiyallahu anı'den munkatı isnadla** “Kim kendisine saygı olarak bir bid’at sahibine giderse İslam’ın yıkılmasına yardım etmiş olur” lafzıyla: Taberânî (20/96) Taberânî Musnedu's-Şamiyyin (413) Heysem b. Kuleyb eş-Şaşı Musned (1402) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (6/97) Herevî Zemmu'l-Kelam (939) İbn Asakir Tarih (29/320) İbn Abdilhadi Cem'ul-Cuyuş (42)

* **Abdullah b. Busr radiyallahu anı'den munkatı isnadla:** Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (5/218)

* **İbn Abbas radiyallahu anı'den:** İbn Adiy el-Kamil (2/65)

* **Hasen el-Basri rahimehullah'tan mürsel olarak:** İbnu'l-A'rabi Mu'cem (1958)

* **Urve b. ez-Zubeyr rahimehullah'tan mürsel olarak:** İbn Vaddah el-Bid'a (119)

* **İbrahim b. Meysere rahimehullah'tan mürsel olarak:** Herevî Zemmu'l-Kelam (941) Beyhakî Şuab (7/61)

إِذَا كَانَ لَكَ جَارٌ فَاجِرٌ لَا تَسْتَطِيعُ لَهُ غَيْرًا فَالْقُهُ بِوَجْهِ

مُكْفَهَرٍ

“Eğer günahkâr bir komşun olursa ve onu değiştirmeye (ıslah etmeye) gücün yetmezse onu asık suratla karşıla”¹⁷⁷

Esma b. Ubeyd rahimehullah şöyle dedi: “Hevâ sahiplerinden (bid’atçilerden) iki adam İbn Sirin rahimehullah’ın huzuruna girdiler ve:

“Ey Ebû Bekr! Sana bir hadis rivayet edelim mi?” dediler. “Hayır!” dedi. Onlar:

“O halde sana Allah’ın Kitâbı’ndan bir âyet okuyalım?” dediler. İbn Sirin rahimehullah dedi ki:

“Hayır. Ya siz mutlaka yanımdan kalkıp gideceksiniz veya ben muhakkak kalkıp gideceğim!” Esma dedi ki:

“Bunun üzerine onlar çıkıp gittiler. Daha sonra topluluktan biri:

“Ey Ebû Bekr! Allah’ın Kitâbı’ndan bir âyet okumalarının sana ne zararı olurdu?” dedi. Şöyle cevap verdi:

¹⁷⁷ **Buhârî ve Muslim’in şartlarına göre sahih.** Hennad es-Seri, Zühd (1251) Vekî Zühd (532) İbn Ebi Hatim, Tefsir (10300) Taberi Tefsir (14/358) Taberani (9/112) Beyhaki, Şuabu’l-İman (7/38) Zehebî Mu’cemu’l-Latif (39)

“Bana bir âyet okuyup da onu asıl mânâsının dışına çıkarmalarından, bunun da kalbime te'sir etmesinden korktum.”¹⁷⁸

Ebu Kılabe rahimehullah dedi ki: “Hevâ ehliyle oturmayın ve onlarla tartışmayın. Zira ben sizi kendi sapıklıklarına batırmayacaklarından veya bildiklerinizi size karışık göstermeyeceklerinden emin olamam.”¹⁷⁹

Hasen el-Basrî ve İbn Sirin rahimehumallah dediler ki: “Hevâ sahipleri ile (bid'at ehliyle) oturmayın, onlarla tartışmayın ve onları dinlemeyin.”¹⁸⁰

* Musa aleyhi's-selâm'ın Firavuna yumuşak söz söylemekle emrolunmasına gelince, yumuşak söz söylemek, hakkı söylememek demek değildir. Nitekim Rasulullah sallallahu

¹⁷⁸ **Muslim'in şartına göre sahih.** Dârimî (411) İbn Sa'd Tabakat (7/197) el-Lalekâi İtikad (242) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (9/217) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (100) Acurri eş-Şeria (127) İbn Batta el-İbane (2/445) Firyabi el-Kader (373) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (100) İbn Vaddah el-Bid'a (s.53)

¹⁷⁹ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Dârimî (405) İbn Sa'd Tabakat (7/184) Ebû Ubeyd, el-Emsâl (s.22) İbn Ebî Zemeneyn, Usûlu's-Sunne (236) Âcurrî, eş-Şerîa (111, 1973) Firyâbî, el-Kader (327, 331) Abdullah b. Ahmed, es-Sunne (99) İbn Batta el-İbane (2/518) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (2/287) İbn Vaddah el-Bid'a (121) el-Lâlekâi (1/134) Beyhakî, Şuabu'l-İmân (7/60) İbn Asakir Tarih (28/298)

¹⁸⁰ **Buhârî ve Muslim'in şartlarına göre sahih.** Dârimî (415) İbn Sa'd Tabakat (7/172) İbn Batta el-İbane (2/444, 464) el-Lalekai İtikad (240) Herevi Zemmu'l-Kelam (754, 766) İbn Vaddah el-Bid'a (126) İbn Abdilberr Camiu Beyani'l-İlm (993) Ebu İshak Cuzcani Ahvalu'r-Rical (s.21) Beyhakî, Şuab (7/61)

aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **“Cihadın en üstünü zalim sultan karşısında hakkı söylemektir.”**¹⁸¹

Allah için nefret etmek, İslâm davasını ve nasihati başkalarından gizlemek ve onları, hatırlatmada bulunmadan veya uyarmadan günah batağında bırakmak anlamına gelmez. Bundan dolayı, iyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak, sapanları doğru yola ulaştırmaya çalışmak, onlara acımak, onların itaat ve hidayet kapılarından girmelerini samimîyetle istemek gerekir.

Bu ancak, nefislerin onların kapılarından girmeleriyle gerçekleşir. Yüce Allah, kendi yoluna davetin işaretlerinin; hikmet, güzel nasihat, en doğru için, en güzel olanla tartışma olduğunu belirtti. Yüce Allah şöyle buyuruyor: **‘Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütte çağır; onlarla en güzel şekilde tartış; Rabbin kendi yolundan sapanları daha iyi bilir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilir.’** (Nahl, 125)

Anormal nefisler ve katı kalpler ancak şefkat göstermekle ve ciddiyetle yumuşar. Bundan dolayı (Allah) Mûsâ (aleyhisselâm) ile Hârûn (aleyhisselâm)’ı Mısır’ın tâgûtuna ve firavununa gönderdiğinde, onlara Rabbânî direktif şöyleydi: **‘Sen ve kardeşin, ayetlerimle gidin; beni anmakta gevşek davranmayın. Firavun’a gidin, doğrusu o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin, belki öğüt dinler veya korkar’** (Tâhâ, 20/42-44)

Kur’ân ayetlerindeki bu tavır, Yüce Allah’ın şu sözünü geliştirmez: **‘Ey Nebî! İnkârcılarla ve münafıklarla savaş; onlara**

¹⁸¹ Ebu Davud 4344) Tirmizi (2174) İbn Mace (4011)

karşı sert davran. Varacakları yer cehennemdir ve ne kötü dönüştür.’ (Tevbe, 9/73)

Emredilen sertlik, iki durumda söz konusudur. Birincisi: Savaş durumunda. Bu, şiddet ve sertlik gerektiren bir durumdur. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur: ***‘Ey iman edenler! Yakınızda bulunan inkârcılarla savaşın; sizi kendilerine karşı sert bulsunlar. Bilin ki Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir’*** (Tevbe, 9/123)

İkincisi: Davet kendilerine ulaşan ve savaşla cevap veren kâfirlere, hak yoldan çıkan bid’atçı ve sapık şüphe sahiplerine cevap verme durumunda. Yüce Allah şöyle buyuruyor: ***“Onlara ‘Allah'ın indirdiğine ve Rasûl’e gelin’ dendiği zaman, münâfıkların senden büsbütün uzaklaştıklarını görürsün. Başlarına kendi işlediklerinden dolayı bir musibet çattığında sana gelip: Biz, ‘İyilik etmek ve uzlaştırmaktan başka bir şey istemedik’ diye de nasıl Allah’a yemin ederler? İşte bunların kalplerinde olanı Allah bilir. Onlardan yüz çevir, onlara öğüt ver, kendilerine etkili sözler söyle.”*** (Nisâ’, 4/61-63)

Böylece, davetin başından sonuna kadar yumuşaklıkla olacağını, sertliğin savaşla sınırlı olduğunu iddia eden bazı âlimlerin görüşlerinin yanlış olduğu ortaya çıkmış oluyor. Şayet durum böyle olsaydı, Rasûlüllâh (sallallahu aleyhi ve sellem)’in müşriklere yaptığı gibi, münâfıklarla da savaşması gerekirdi. Fakat böyle bir şey olmamıştır. Yine anlaşıldı ki, onlara cevap verme, batıl görüşlerini açıklama, şüphelerinin yanlış olduğunu gösterme ve bid’atlarını yok etmeyi de içine alması için sertlik esnek tutuluyordu. Selefî Sâlihîn de böyle yapıyordu.

Rabbin itaatine ve Rasûlü (sallallahu aleyhi ve sellem)’in Sünneti’ne uygun davranan bilsin ki; davette yumuşaklık; yağcılık değildir ve bu dinden bir şeyde; kolaylaştırma bahanesiyle heva ve şehvetlere uygun şekilde taviz vermek anlamına gelmez. Yine edebî ifadeyle ve kesin delile göre sertlik; sövmek, hakaret ve küstahlık etmek değildir!

Şeyhulislam İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: “Dinin düşmanları iki türdür: kâfirler ve münafıklar. Allah, nebisine her iki grupta da cihad etmesini emrederek şöyle buyurmuştur: **“Kâfirlerle ve münafıklarla cihad et ve onlara sert davran”** (Tevbe 73) zira Münafık toplulukları kitaba aykırı bid’atler çıkarmakta ve insanlara onu karışık göstermektedirler. İnsanlar kitabın bozulması ve dinin değiştirilmesini fark edemiyorlar. Nitekim bizden önceki kitap ehlinin dini, o dinin mensuplarının karşı çıkmadıkları tebdiller (dinde değişiklikler) ile bozulmuştu. Bidatçi topluluklar münafıklar olmasalar da münafıkları dinlemişler ve durumları onlara karışık gelmiş, onların kitaba aykırı sözlerini hak zannetmişler ve böylece münafıkların bidatlerine davet eden kimseler haline gelmiştir.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **“Eğer sizinle birlikte (savaşa) çıksalardı sizi bozmaktan başka bir işe yaramazlar, içinde fitne çıkarmak için hemen aranız sokulurlardı; zira içinde onlara kulak veren kimseler vardı. Allah, zalimleri hakkıyla bilendir.”** (Tevbe 47)

Yine onların durumlarını açıklamak zorunludur. Hatta onların fitnesi daha büyüktür. Zira onlarda, kendilerine dostluk gösterilmesini gerektiren iman vardır fakat münafıkların dini bozmak için çıkardıkları bidatlere girmişlerdir. Bu bidatlerden sakındırılması zorunludur. Bu husus onların isimlerini ve

şahıslarını zikretmeyi de gerektirebilir. Hatta şayet bu bidatleri bir münafıktan almış olmasalar da bunların dinden olduğu için hidayet ve iyilik olduğunu söylerler. Şayet durum böyle olmasaydı bile yine onun açıklanması gerekirdi. Bu yüzden hadis ve rivayet hususunda hata eden, görüş ve fetva hususunda hata eden ve zühd ve ibadet hususunda hata kimselerin durumlarını açıklamak farzdır. Hata eden kişi hatası bağışlanmış ve içtihadından dolayı ecir almış bir müçtehit dahi olsa dahi durum böyledir. Kişinin kendisi söz ve ameliyle muhalefet etse dahi, Kitap ve sünnetin delalet ettiği söz ve ameli açıklamak zorundadır.”¹⁸²

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, **“Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) arkadaşlarını öldürüyor dedirtmem”** buyurarak münafıkların öldürülmesini yasaklamıştır. Bizim de sünnete uyarak münafıkları öldürmekten uzak durmamız gerekir. Lakin bu gerekçeyi genelleştirerek Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yapmış olduğu veya müsaade ettiği şeyi terk etmemiz gerekmez. Nitekim Sahabenin menheci bu şekilde devam etmiştir. Onlar sırf Allah rasulünde gördükleri şeyi terk etmemek için, bazılarının artık gereksiz ve anlamsız bulunduğu gerekçesiyle harvele yapmayı terk etmemişlerdir. Harvele, hac esnasında say yaparken, müşriklere karşı heybetli görünmek için hızlı ve çalımli hareket etmektir.

¹⁸² İbn Teymiyye el-Fetava 28/231-232

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: **“Onlar, senin kendilerine yumuşak davranmanı arzu ettiler. O zaman onlar da sana yumuşak davranacaklardı.”** (Kalem 9)

Mucahid rahimehullah bu ayet hakkında dedi ki: “Onları ilahlarına bıraksaydın, onlar da seni üzerinde bulunduğun hakka bırakacak ve kendilerine meylettireceklerdi.” (Taberi 23/534)

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: **“Zulmedenlere meyletmeyin; aksi halde ateş size de dokunur. Sizin için Allah’tan başka hiçbir dost yoktur. Sonra yardım da göremezsiniz”** (Hud 113)

İçindekiler Tablosu

Hutbetu'l-Hâce	2
Adamların (Ricalin) Özellikleri:	6
1- Allah'a Karşı Ahde Bağlılık	6
2- Dünya İle Meşgul Olmamak	7
3- Temizliği Sevmek	10
4- Hayır, İyilik ve Fazilette Yardımlaşma	11
5- Şahsiyet	12
6- Erkeklik	19
Kadınları İdare Etmek	32
6- Güzel Ahlâk	38
Güzel Ahlak Özellikleri	39
Hayâ:	39
Sıdk:	49
Sabır:	51
İffet:	54
Gayret/Kıskançlık	61
Selefin Gayreti	68
Rıza ve Kanaat:	71
Cömertlik:	74
Îsâr	78

Hilm:.....	81
Rıfk:	83
Güleryüzlülük:	86
Vefakârlık ve Güvenilirlik:	90
Gıybet, Söz Taşıma ve Yalandan Uzak Durmak:.....	95
Kalbin Kin ve Hasetten Temiz Olması:	104
Sövme, Lanet Etme ve İftira Etmekten Uzak Olmak:	109
İyiliği Emretmek ve Kötülüğü Yasaklamak:	113
Şecaat ve Mürüvvet:	115
Tevazu:	119
Güzel Zan:	124
Batıl Ehline Karşı Sertlik.....	131
İçindekiler Tablosu.....	139